

De les Comunitats Europees a la Unió Europea

Història i funcionament institucional

Àlex Ruiz Posino

PID_00197663

Els textos i imatges publicats en aquesta obra estan subjectes –llevat que s'indiqui el contrari– a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada (BY-NC-ND) v.3.0 Espanya de Creative Commons. Podeu copiar-los, distribuir-los i transmetre'ls públicament sempre que en citeu l'autor i la font (FUOC. Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya), no en feu un ús comercial i no en feu obra derivada. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>

Índex

Introducció	5
Objectius	6
1. Racionalitat econòmica del procés d'integració	7
2. El procés d'integració: revisió històrica	10
2.1. La creació de les Comunitats Europees	11
2.2. Les primeres passes: consolidació i crisi (anys seixanta i setanta)	12
2.3. El relançament del projecte comunitari (anys vuitanta)	14
2.4. Plena integració monetària i incipient unió política (anys noranta)	16
2.5. El procés d'ampliació de la Unió Europea cap a l'Europa central i oriental	22
2.5.1. Les condicions inicials i els processos de reforma als PECO	23
2.5.2. L'estratègia de l'ampliació	27
2.5.3. Les darreres ampliacions de la UE	29
3. Les institucions comunitàries	30
3.1. Les institucions fonamentals	30
3.1.1. La Comissió Europea	30
3.1.2. El Consell de la Unió Europea i el Consell Europeu	31
3.1.3. El Parlament Europeu	31
3.1.4. El Tribunal de Justícia de les Comunitats Europees	32
3.1.5. El Tribunal de Comptes Europeu	33
3.2. Les institucions consultives	33
3.2.1. El Comitè Econòmic i Social Europeu	33
3.2.2. El Comitè de les Regions	33
3.3. Les institucions financeres i monetàries	34
3.3.1. El Banc Central Europeu	34
3.3.2. El Banc Europeu d'Inversions	34
4. El pressupost de la Unió Europea	35
4.1. Aspectes introductoris del pressupost comunitari: és enorme el pressupost comunitari?	35
4.2. El sistema de recursos propis	36
4.3. Despeses	40
4.4. El marc financer plurianual	41

Resum	43
Activitats	45
Exercicis d'autoavaluació	45
Solucionari	47
Bibliografia	48

Introducció

Aquest primer mòdul de l'assignatura presentarà una sèrie d'elements conceptuals fonamentals per a aprofundir en mòduls posteriors diferents aspectes de la integració europea. Cal, d'entrada, entendre la motivació del procés, o si es vol la racionalitat d'aquest, especialment pel que fa als factors econòmics que ajuden a entendre perquè es fa front a un projecte d'aquest abast. Un cop entesa la racionalitat en abstracte, és possible de repassar la concreció històrica del procés, des dels seus inicis i fins a l'actualitat. Aquesta revisió històrica no té tant una voluntat d'exhaustivitat com de situar les grans fases del procés i ajudar a establir com els elements actuals (institucionals i de funcionament) s'han materialitzat al llarg de les quatre dècades d'integració europea.

Ja en el vessant de disseny institucional actual, el mòdul explica les institucions comunitàries, i distingeix les que tenen caràcter de fonamentals i que, per tant, se situen al centre del procés de decisió i implementació de l'activitat comunitària, de les de caràcter consultiu i de les que tenen competències en l'àmbit econòmic.

Finalment, el mòdul aprofundeix en el pressupost de la Unió Europea. Com en qualsevol nivell d'administració, el pressupost concreta, en termes monetaris (per tant, en termes de recursos), les prioritats polítiques de la Unió. Del seu estudi es podran extreure conclusions sobre les relacions entre les institucions i entre la Comunitat i els estats que seran útils per a avançar en l'estudi de la matèria.

Aquest mòdul, en resum, aporta els elements conceptuals bàsics que us permetran de seguir amb facilitat els mòduls restants, identificar els actors del procés d'integració, com s'han concretat al llarg de la història i el paper que tenen en la gestió de les competències comunitàries.

Objectius

Els principals objectius que es volen assolir en l'estudi del mòdul didàctic són els següents:

- 1.** Entendre la racionalitat del procés d'integració i, especialment, la motivació econòmica que justifica en part l'esforç del projecte.
- 2.** Situar les fases principals en què es pot dividir el procés d'integració, des dels seus inicis després de la Segona Guerra Mundial i fins avui.
- 3.** Aquest repàs us haurà de permetre de situar els esdeveniments clau (tractats, principals accions, etc.) de cada moment i valorar la seva importància des de la perspectiva actual.
- 4.** Conèixer les institucions comunitàries, les funcions que tenen atribuïdes i la seva composició, i també les relacions que s'estableixen entre si.
- 5.** Entendre el funcionament del sistema pressupostari de la Unió Europea, particularment les seves característiques principals (ingressos, despeses) i el seu procés d'elaboració.

1. Racionalitat econòmica del procés d'integració

El procés d'integració europea, desenvolupat des de la segona meitat del segle XX, té motivacions polítiques i econòmiques que el justifiquen. La racionalitat política del projecte d'Unió Europea es pot sintetitzar, sense cap ànim d'exhaustivitat, en les dues premisses principals següents:

- 1) Assolir un espai comú de seguretat i pau, que eviti els enfrontaments entre estats europeus que han marcat la història del continent.
- 2) Assolir una unitat d'actuació política que faci possible, en un món globalitzat, que Europa gaudeixi d'unes possibilitats de poder polític internacional almenys no gaire inferiors a la dels altres grans blocs (els Estats Units, el Japó-Àsia, l'antic bloc soviètic, en el seu moment).

En definitiva, de manera implícita o, a vegades, explícita, la Unió Europea tracta d'esdevenir una zona d'integració política que garanteixi la pau al continent i un paper internacional que l'Europa dels estats ha demostrat que és incapaç de garantir.

La racionalitat econòmica de la integració europea és similar a la que es dona en altres processos d'integració econòmica. Si es defineix la integració econòmica com la suma de dues o més zones econòmiques per a constituir una nova zona de dimensió geogràfica més gran, és il·lustratiu de considerar que el procés d'integració econòmica es pot donar en diferents graus, de més simple a més complex (o de menys a més integració):

- 1) Àrea de lliure canvi o de lliure comerç: els països participants eliminen els obstacles en el comerç de mercaderies, si bé cada estat és lliure d'establir les barreres comercials que consideri oportunes amb països tercers.
- 2) Unió duanera: àrea de lliure canvi en la qual els estats participants estableixen un aranzel únic enfront de països tercers. Per tant, les mercaderies procedents de països tercers estaran sotmeses al mateix aranzel amb independència del país de la unió duanera pel quan entrin.
- 3) Mercat comú: és una unió duanera en la qual la lliure circulació es fa extensiva a la resta de factors de producció: persones, capitals i serveis (incloent lliure establiment d'empreses).
- 4) Unió econòmica: és un mercat comú en el qual, a més, s'han harmonitzat determinades polítiques macroeconòmiques, habitualment la política fiscal i la política monetària.

Exemples

Uns quants exemples d'àrea de lliure canvi: NAFTA (els Estats Units, Mèxic i el Canadà). Uns quants exemples d'unió duanera: l'acord entre Turquia i la Unió Europea. Uns quants exemples de mercat comú: MERCOSUR. Uns quants exemples d'unió econòmica: Unió Europea. Uns quants exemples d'unió econòmica i política: els estats.

5) Unió econòmica i política: és la màxima integració econòmica, ja que inclou, a més de la unió econòmica, la coordinació o unificació de tota la política econòmica i l'existència d'una autoritat política supranacional que exerceix les competències polítiques habituals (política de defensa i exterior, de la seguretat interna, etc.).

Grans àrees d'integració econòmica

Taula 1. Característiques de les formes d'integració econòmica

	Lliure intercanvi entre els països membres	Tarifa exterior comuna	Lliure circulació de factors	Harmonització de les polítiques econòmiques	Autoritat supranacional comuna
Tipus					
Àrea de lliurecanvi	•				
Unió aduanera	•	•			
Mercat comú	•	•	•		
Unió econòmica	•	•	•	•	•
Unió total	•	•	•	•	•

Font: A. Calvo (1997).

L'anàlisi dels efectes econòmics d'aquestes formes d'integració és encara objecte de debat. Tanmateix, i per a exemplificar els principals efectes econòmics de la integració, és interessant de resumir el efectes d'una unió duanera, la forma d'integració més estudiada. Una unió duanera actua, en última instància, sobre l'assignació dels recursos productius i sobre l'especialització internacional dels països que la formen. Aquest procés es produeix per mitjà de canvis en els preus relatius dels béns.

Concretament, es parla d'efectes estàtics i d'efectes dinàmics d'una unió duanera. Els **efectes estàtics** són, a la vegada, de dos tipus: creació de comerç i desviació de comerç. El primer consisteix a substituir els béns que són més costosos de produir per productes importats equivalents produïts a un cost més baix. Aquest efecte actua, per tant, reduint la producció del bé menys competitiu (efecte producció) i incrementant el consum del bé, ja que com que el preu del bé importat és inferior, el consumidor n'incrementa la compra (efecte consum).

L'efecte desviació de comerç deriva de l'establiment d'un aranzel comú amb països tercers. D'aquesta manera, determinades importacions de països tercers són substituïdes per importacions més cares del soci comercial, ja que l'aranzel les converteix en més atractives que les dels països externs a la unió duanera.

Perquè una unió duanera sigui més satisfactòria en termes de benestar econòmic cal que l'efecte creació de comerç sigui més gran que l'efecte desviació de comerç.

Habitualment, aquest fet es produeix com més ampli sigui el nombre de socis que formen la unió duanera, com més baix sigui el grau de protecció aranzelària resultant en la nova unió duanera i com més gran sigui el grau de competitivitat dels socis comercials, ja que llavors l'assignació dins la unió duanera serà sensiblement més important que les relacions comercials amb els països tercers.

Els **efectes dinàmics**, menys precisos i mesurables, es refereixen als efectes d'una competència més gran i a la possibilitat d'aprofitar les economies d'escala que es produeixen en el si d'una unió duanera. En una unió duanera es genera un nou mercat integrat més gran que els mercats individuals dels socis, i el nombre d'empreses competidores s'amplia

El fet que hi hagi més competència provoca millores de l'eficiència productiva dels productors i un increment del benestar econòmic dels consumidors, amb el resultat d'un creixement econòmic més gran. El fet que el mercat tingui una dimensió més gran permet que, en determinats sectors, es generin economies d'escala, és a dir, que els costos mitjans per unitat produïda disminueixin, i es produeixi al mateix temps una disminució dels preus finals i un guany addicional del benestar del consumidor.

Quins són els efectes estàtics?

Els efectes estàtics són aquells que es deriven del canvi en els preus relatius.

Quins són els efectes dinàmics?

Els efectes dinàmics són aquells que afecten la taxa de creixement econòmic.

2. El procés d'integració: revisió històrica

El 1945, un cop la Segona Guerra Mundial va haver finalitzat, Europa es trobava amb una situació de destrucció d'infraestructura i capital humà, d'inexistència del comerç internacional i de desestructuració del sistema monetari, que feien imprescindible de modificar profundament l'estructura econòmica i política del continent, per tal de garantir la seva recuperació econòmica, social i política.

En aquesta situació, dos elements van començar a bastir la reconstrucció europea i van permetre d'iniciar el procés d'integració comunitari. En primer lloc, amb els governs encara a l'exili, Bèlgica, els Països Baixos i Luxemburg van signar entre 1943 i 1945 els acords de creació del Benelux, que tenia com a objectiu final la supressió de les restriccions als intercanvis comercials, l'establiment d'un aranzel exterior únic i la progressiva liberalització dels factors de producció. Tot i que aquest projecte d'unió econòmica no es va completar satisfactòriament, sí que va ser un exemple de cooperació i integració que va actuar com a precedent fonamental de la integració comunitària.

Un segon element va ser el flux de fons procedents dels Estats Units per a la reconstrucció econòmica, el conegut **Pla Marshall**. L'objectiu últim del Pla Marshall era garantir la reactivació econòmica d'uns mercats vitals per als interessos nord-americans al temps que s'evitava que el deteriorament econòmic conduís als països de l'Europa occidental cap a l'òrbita soviètica. La importància del Pla Marshall va ser doble. D'una banda, va permetre que efectivament es recuperés Europa de manera significativa en pocs anys. D'altra banda, els Estats Units no fixaven el repartiment dels fons per països, sinó que es va decidir que aquesta assignació la faria una institució nova, l'Organització Europea de Cooperació Econòmica, OECE (que el 1961 va canviar la seva denominació per l'actual d'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic, OCDE). L'OECE, creada el 1948, va representar un fòrum de cooperació internacional de primer ordre, on es va discutir la liberalització dels intercanvis comercials, la creació d'una unió duanera i la liberalització dels controls de canvi. Aquesta darrera tasca va concloure amb la creació, el 1950, de la Unió Europea de Pagaments.

Per tant, al principi dels anys cinquanta l'entorn polític i econòmic europeu estava en condicions de plantejar-se ambicions noves en l'àmbit de la integració econòmica i política.

2.1. La creació de les Comunitats Europees

Al final dels anys quaranta, als països europeus hi havia el consens sobre la impossibilitat de procedir a una integració total. Semblava molt més factible de formular diferents plans d'integració sectorial.

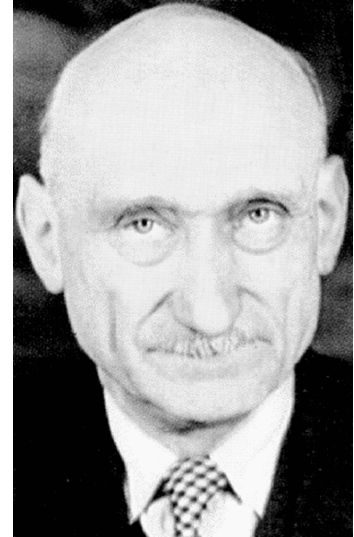
Aquest plantejament el va concretar **Robert Schuman**, ministre francès d'afers exteriors, que va proposar en un discurs del 9 de maig de 1950, amb la complicitat i la inspiració de **Jean Monnet**, la creació d'una Alta Autoritat Europea que hauria de gestionar de manera comuna els sectors del carbó i de l'acer. La creació d'un mercat comú en aquests sectors, bàsics per a la producció de material bèl·lic i de profundes connotacions polítiques, va ser l'objecte del Tractat constitutiu de la Comunitat Europea del carbó i de l'acer (CECA), signat a París el 18 d'abril de 1951 i que va entrar en vigor el juliol de 1952. Aquest tractat, conegut com el Tractat de París, va ser signat per Alemanya, França, Itàlia, Bèlgica, els Països Baixos i Luxemburg.

El **Tractat de París** s'estructura al voltant de cinc elements fonamentals:

- 1) Es crea un mercat comú en el sector del carbó i de l'acer.
- 2) S'estableix, en el mateix sector, la lliure circulació de factors de producció.
- 3) Es planteja l'objectiu últim de crear una federació europea.
- 4) Es tracta d'impulsar el desenvolupament econòmic i la cooperació amb Àfrica.
- 5) Es creen cinc institucions, precursors de les principals institucions comunitàries que actualment coneixem, a excepció del Consell Europeu: un Consell de Ministres, una Alta Autoritat (versió embrionària de la Comissió Europea), una Assemblea Parlamentària (futur Parlament Europeu), un Tribunal de Justícia i un Comitè Consultiu (precedent del Consell Econòmic i Social).

Tot i que en el pla estrictament econòmic el model CECA va tenir un èxit limitat, va representar una experiència d'integració fonamental que va alentir l'extensió del model a sectors nous. Concretament, el 1955 es va estudiar el projecte de crear un mercat comú i una comunitat del sector de l'energia atòmica. L'Informe Spaak, document que porta el nom del ministre belga que en va dirigir l'elaboració, desenvolupà aquest projecte i serví de base per a la negociació dels Tractats constitutius de la Comunitat Econòmica Europea (CEE) i de la Comunitat Europea de l'Energia Atòmica (CEEA o Euratom).

El **Tractat de la CEE**, signat a Roma el 25 de març de 1957 i que va entrar en vigor l'1 de gener de 1958, estableix els elements següents:

Robert Schuman

Jean Monnet

Tractat de Roma

1) Crea un marc institucional, compost per una Comissió i un Consell de ministres i estableix que l'Assemblea i el Tribunal de Justícia siguin els mateixos que els de la CECA.

2) Buscar la creació d'un mercat comú mitjançant l'eliminació dels drets duaners i de les restriccions quantitatives que limitin el lliure trànsit de mercaderies i la supressió de les restriccions a la lliure circulació de persones, serveis i capitals entre els estats membres i mitjançant l'existència de mecanismes de coordinació de les seves polítiques econòmiques. Per tant, es concep el mercat comú com la suma d'una unió duanera (zona de lliure circulació de factors) més una coordinació de polítiques econòmiques.

3) S'instauren un seguit de polítiques comunes -política de la competència, política de transports i política agrícola comuna (PAC)- per a garantir el funcionament del mercat comú.

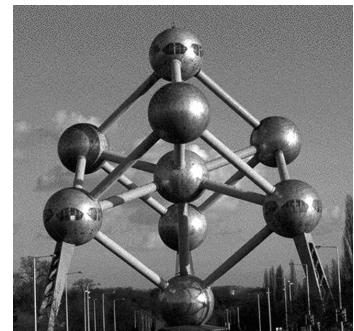
4) El projecte de mercat comú es completa amb l'establiment d'un aranzel exterior comú i d'una política comercial única davant els països tercers.

5) Finalment, es crea el Fons Social Europeu (FSE), que té per finalitat finançar accions de foment de l'ocupació dels treballadors europeus, el Banc Europeu d'Inversions (BEI), que busca impulsar el desenvolupament econòmic de la CEE, i el Fons Europeu de Desenvolupament (FED), per a incentivar accions de desenvolupament amb els països d'ultramar.

Per la seva banda, el Tractat de la CEEA tenia com a objectiu desenvolupar el sector de la indústria atòmica i, a la pràctica, es va centrar a fer accions en l'àmbit de la recerca, la salut i la seguretat. La CEEA es dotava d'un marc institucional format per una Comissió i un Consell de Ministres.

2.2. Les primeres passes: consolidació i crisi (anys seixanta i setanta)

En els primers temps es va donar prioritat a l'assoliment de la unió duanera i l'establiment de la PAC. Respecte a la primera, el 1968, amb un any i mig d'antelació respecte al calendari previst, es completava l'eliminació total de les barreres duaneres. La PAC, per la seva banda, es va delimitar amb precisió a la Conferència de Stresa, el 1958, i es va posar en marxa el 1962. A banda, es van començar a signar un seguit d'acords preferencials amb països tercers (Grècia, països en via de desenvolupament, països mediterranis, etc.). Els Acords de Yaoundé, de 1963, van tenir una importància particular, ja que van establir un acord d'associació amb diferents països africans, antigues colònies de França, Bèlgica i Itàlia, i, posteriorment, es va ampliar a estats del Pacífic i del Carib, formant el grup anomenat ACP (Àfrica, Pacífic i Carib).

Atomium de Brussel·les

Vegeu també

Vegeu el mòdul didàctic "Les polítiques agràries i de pesca comunes. El sistema agroindustrial a Europa" per a conèixer en profunditat el funcionament de la PAC.

Vegeu també

El mòdul "Més enllà de les fronteres de la Unió Europea. Les relacions econòmiques amb països tercers" repassa les relacions exteriors de la Unió Europea.

L'èxit d'aquestes primeres passes de la CEE va conduir a l'interès d'altres països europeus a integrar-se en el seu si. Així, Dinamarca, Irlanda i el Regne Unit van sol·licitar la seva incorporació el 1961. Un any després ho van fer Noruega, l'Estat espanyol i Portugal, si bé la candidatura d'aquests dos darrers països no va ser considerada, atès el règim no democràtic que tots dos estats presentaven. Per la resta de candidats, la negativa de De Gaulle a permetre la integració del Regne Unit, per raons polítiques, va paralitzar l'ampliació fins al 1972, quan el president francès ja havia abandonat el poder i es van poder signar els acords d'adhesió de Dinamarca, Irlanda i el Regne Unit, que havien de conduir a la primera ampliació de la CEE, el 1973. Noruega, en última instància, va optar per quedar fora del procés.

Tot i els bons resultats de la primera època de la CEE, el 1965 va esclatar la primera crisi institucional significativa. Arran d'una discussió sobre el finançament de la Comunitat i el mecanisme de decisió que s'havia d'aplicar a partir d'aquest acord financer (regla de la majoria qualificada en lloc de la unanimitat per un seguit de matèries), els representants francesos van abandonar durant set mesos la participació en les reunions de les institucions comunitàries (fet que va donar nom a una crisi, "la crisi de la cadira buida"). El Compromís de Luxemburg, de 1966, va representar l'èxit de les tesis franceses i, a la pràctica, va conduir a establir el consens en una gran majoria de temes, amb el consegüent dret a vet que comportava la unanimitat.

Més positiu va ser el procés d'unificació de les institucions que es va concretar mitjançant el Tractat de Brussel·les, signat el 1965 i en vigor el 1967, pel qual s'establí un pressupost de funcionament únic, s'unificaven els tres òrgans executius de la CEE, de la CECA i de l'Euratom en la Comissió de les Comunitats Europees, de la mateixa manera que es feia amb l'establiment del Consell de Ministres, l'Assemblea Parlamentària i la Cort de Justícia úniques per a les tres comunitats. El Consell Econòmic i Social seria comú per la CEE i l'Euratom.

A diferència dels projectes comunitaris, altres intents d'integració econòmica i política van fracassar per motius diversos. L'intent liderat pel Regne Unit de crear un mercat comú sense ambicions d'integració política, l'anomenada Associació Europea de Lliure Comerç (EFTA), creada l'any 1960, va tenir un èxit molt limitat, fins al punt que, com s'ha comentat anteriorment, el promotor es va acabar integrant a les Comunitats Europees el 1973. Per la seva banda, intents d'integració política molt ambiciosos, com ara la constitució de la Comunitat Europea de Defensa, tampoc no van reeixir, possiblement perquè l'entorn encara no estava madur.

La superació de les primeres dificultats va impulsar projectes nous més ambiciosos en el camp de la integració monetària. En síntesi, el 1970 es va presentar l'anomenat Informe Werner, que va establir el programa per a assolir una unió monetària, tot i que a partir de 1971 la crisi del sistema monetari establert a Bretton Woods després de la Segona Guerra Mundial va iniciar un període

Entre l'aprofundiment i l'ampliació

Tot sovint es contraposa l'aprofundiment, és a dir, la possibilitat d'incrementar la integració entre els estats de la UE, amb l'ampliació a nous membres. De fet, les dues dimensions van històricament juntes, ja que les ampliacions han acostumat a provocar més integració, ja sigui *a priori* (abans de l'ampliació) o *a posteriori*.

Vegeu també

El procés d'integració monetària es tracta, detalladament, en el mòdul didàctic "El nucli del procés d'integració II. La Unió Econòmica i Monetària".

Vegeu també

Vegeu en els continguts complementaris l'apartat sobre el Sistema Monetari Europeu.

d'intenses oscil·lacions del tipus de canvis de les divises internacionals, agreujats per la recessió que van venir amb les dues crisis del petroli (1973 i 1979). L'ambiciós Pla Werner es va substituir per un mecanisme de flotació limitada de les divises europees entre si, el Sistema Monetari Europeu, que va entrar en funcionament el 1979. Passat un primer període de dificultats amb els tipus de canvis, l'SME va representar un primer intent reeixit d'estabilitat canviària i un precedent que va impulsar noves fites en el procés d'integració monetària.

Els anys setanta es van cloure amb nombrosos fronts oberts per a les Comunitats. L'existència de regions significativament menys pròsperes que la mitjana de la CEE va obligar a constituir, el 1975, el Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER), un mecanisme financer destinat a facilitar una incipient política regional en el si de les Comunitats que permetés la convergència real de les regions pobres. A més a més, la crisi econòmica va conduir a una reobertura de posicions proteccionistes entre els estats que van posar de manifest les mancances del mercat comú derivat del Tractat de Roma. El Regne Unit va obrir un front de discussió sobre el sistema de finançament de les Comunitats, ja que la seva particular estructura econòmica, amb un pes reduït de l'agricultura, comportava que hagués d'aportar fons al pressupost comunitari molt per sobre del retorn que n'obtenia. Finalment, el tancament del període de dictadures a l'Estat espanyol, Grècia i Portugal, va fer obvi que la Comunitat s'hauria d'obrir a tres estats que combinaven un nivell de desenvolupament econòmic netament inferior a la mitjana de la Comunitat i un pes agrari en la seva estructura econòmica que afectaria profundament el funcionament de la PAC.

Vegeu també

El funcionament de la política regional es tracta en el mòdul didàctic "La necessitat d'equitat. La política de cohesió econòmica i social".

2.3. El relançament del projecte comunitari (anys vuitanta)

Els anys vuitanta és una dècada fèrtil en el relançament del projecte d'integració europea. En la primera meitat dels anys vuitanta es produeixen la segona i tercera ampliació de les Comunitats: Grècia (1981), i l'Estat espanyol i Portugal (1986). També es comencen a donar solucions a alguns dels litigis i dificultats plantejats durant els anys setanta. En aquest sentit, els aspectes financers de diferents problemes (l'adhesió dels països ibèrics, la reclamació del Regne Unit, les polítiques estructurals, la limitació de les despeses de la PAC i la reforma de l'anomenat sistema de recursos propis de la Comunitat) es van solucionar al Consell Europeu de Fontainebleau del 1984.

Però, segurament, la fi del mercat interior va ser la tasca més rellevant que es va portar a terme als vuitanta. El 1985 s'inicia la Conferència Intergovernamental per a preparar una revisió dels tractats constitutius de les Comunitats encaminada a assolir un veritable mercat interior a la UE. Els treballs d'aquesta Conferència Intergovernamental, que van partir d'un llibre blanc sobre el mercat interior elaborat per la Comissió en el qual es proposava una llista àmplia de

normativa requerida per a completar el mercat interior, van conduir a la signatura el febrer de 1986 de l'Acta Única Europea, que va entrar en vigor l'1 de juliol de 1987.

L'Acta Única Europea va introduir tres novetats principals:

1) Completa el mercat interior. Estableix que el mercat interior haurà de ser una realitat l'1 de gener del 1993, i amb aquesta finalitat defineix un seguit de propostes legislatives. La principal novetat és l'èmfasi que es fa per a superar el problema de les barreres tècniques a la lliure circulació de mercaderies. S'opta per l'anomenat nou enfocament d'harmonització tècnica, que consisteix a establir uns mínims en termes de salut i seguretat per a les persones que han de satisfer els productes (que es tradueixen en unes normes comunes que concreten aquests mínims i que preparen els organismes europeus de normalització), i a establir el principi de reconeixement mutu, pel qual qualsevol producte apte per a ser comercialitzat segons les normes d'un estat és reconegut com a apte per a la resta d'estats.

2) Es creen competències comunitàries noves: en matèria d'integració monetària, política exterior de la Comunitat, política de cohesió econòmica i social (per a compensar el repartiment desigual entre regions dels costos i guanys del mercat interior), polítiques comunes de recerca i desenvolupament i ambiental, etc.

3) S'introdueixen diferents canvis institucionals, especialment el nombre més alt de matèries que es poden votar per majoria qualificada (en detriment del mecanisme de la unanimitat), la creació d'un Tribunal de Primera Instància i l'augment del poder legislatiu del Parlament Europeu.

Paral·lelament al procés d'assoliment del mercat interior, es va avançar en tres fronts més, el finançament de les Comunitats, la política regional i la integració monetària. En primer lloc, el Consell Europeu de Brussel·les del 1988 va actuar en els dos primers àmbits, va modificar profundament el mecanisme pressupostari de les Comunitats, mitjançant la introducció d'un nou recurs propi i d'una planificació pressupostària a termini mitjà, les anomenades perspectives financeres, i va plantejar la reforma dels fons estructurals, fonamentada en una dotació pressupostària més elevada i en la distribució d'aquests fons d'acord amb cinc objectius.

Tanmateix, serà el projecte d'integració monetària allò que definirà les properes fites del procés d'integració comunitària. El Consell Europeu de Hannover de 1988 decideix d'elaborar un pla per tal d'assolir la Unió Econòmica i Monetària, l'anomenat Informe Delors, que s'encarrega al president de la Comissió. Aquest es va adoptar al Consell Europeu de Madrid de 1989, estableix un calendari en tres etapes per a arribar a la unió monetària i planteja la necessitat d'una nova revisió dels Tractats constitutius de les Comunitats Europees.

Vegeu també

Vegeu el mòdul didàctic "El nucli del procés d'integració I. El mercat únic europeu" per a conèixer a fons la qüestió del mercat interior (o únic) europeu.

Vegeu també

L'apartat 4 d'aquest mòdul repassa a bastament el funcionament del pressupost, les seves fonts d'ingressos i el paper de les perspectives financeres.

Vegeu també

El mòdul didàctic "El nucli del procés d'integració. La Unió Econòmica i Monetària" explica amb profunditat els aspectes relacionats amb l'assoliment de la UEM.

Amb aquest Consell es clou una dècada fructífera en el procés d'integració que va establir les bases de l'actual desenvolupament comunitari.

2.4. Plena integració monetària i incipient unió política (anys noranta)

Al principi dels anys noranta, a la revisió dels Tractats en raó de la cessió de sobirania a les Comunitats que representava el projecte d'integració monetària se suma un canvi estructural en la política europea i mundial: el final del sistema comunista. Una primera conseqüència d'aquest canvi, que va comportar un escenari europeu nou, va ser la reunificació alemanya l'octubre de 1990.

La revisió dels Tractats va ser fruit dels treballs d'una nova conferència intergovernamental i es va concretar en el Tractat de la Unió Europea, signat a Maastricht el 2 de juny de 1992, i que va entrar en vigor el novembre de 1993, després d'un complicat procés de ratificació, amb una primera negativa dels ciutadans danesos inclosa.

Els elements principals que aporta el **Tractat de la Unió Europea** són els següents:

1) Modifica profundament l'estructura institucional, de manera que s'estableixen el que s'anomenen **tres pilars**. El primer pilar, el comunitari, està constituït per la **nova Comunitat Europea** (que substitueix la CEE), la CECA i l'Euratom. El segon pilar està format per la **política exterior i de seguretat comuna** (PESC), una política destinada a fer que els països comunitaris actuïn de manera coordinada en l'àmbit de política exterior. El tercer pilar el formen els àmbits de **Justícia i Afers d'Interior** (JAI), encaminat a solucionar el problema policíacs i judicials en l'interior de les Comunitats. La naturalesa dels tres pilars és diferent. Mentre que el primer és comunitari, és a dir, funciona segons les regles i competències derivades del dret comunitari i amb el joc de les institucions comunes, el segon i tercer pilars són intergovernamentals, ja que el fonament és la cooperació entre estats en el si del Consell de Ministres, i les altres institucions comunitàries queden fora del procediment de decisió. En els segon i tercer pilar la regla de votació més habitual és la unanimitat. La suma dels tres pilars constitueix una realitat política nova, la Unió Europea.

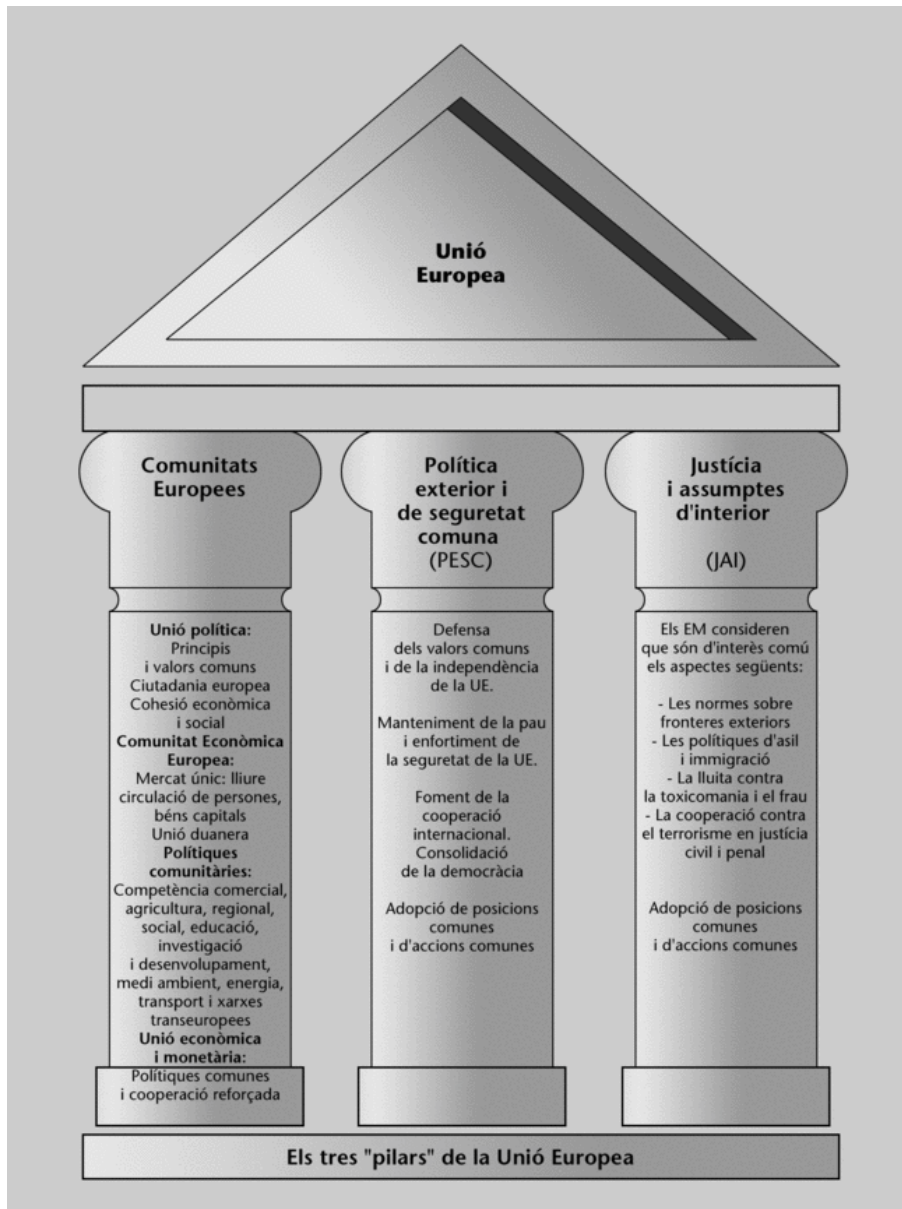
Jacques Delors

Javier Solana, primer "Mr. Pesc"

Taula 2. El sistema institucional de la UE després de Maastricht: els tres pilars

Font: F. Brunet (1999).

2) S'aprofundeix significativament en el pilar comunitari; en destaquem les novetats principals següents:

- S'estableix el procediment per a assolir la Unió Econòmica i Monetària, i es defineixen els elements nous que componen la política monetària comuna i la coordinació de les polítiques econòmiques nacionals. De manera complementària, es va establir un fons de cohesió per a garantir que els països menys pròspers poguessin continuar fent les inversions necessàries en matèria de medi ambient i xarxes transeuropees (transport, energia, telecomunicacions) de manera compatible amb l'esforç de reducció del dèficit públic que exigia el procés de convergència nominal cap a la Unió Econòmica i Monetària (UEM).

Vegeu també

Sobre la UEM trobareu una explicació més àmplia en el mòdul didàctic "El nucli del procés d'integració II. La Unió Econòmica i Monetària".

Vegeu també

Vegeu en els continguts complementaris del mòdul "El nucli del procés d'integració II. La Unió Econòmica i Monetària", l'apartat sobre els criteris de convergència nominal cap a la UEM.

- S'intensifiquen les competències comunitàries (especialment, en els camps socials i de la cohesió econòmica i social) i se n'atribueixen de noves (xarxes transeuropees, salut, cultura, indústria, consumidors, etc.).
- Es modifiquen diferents aspectes institucionals: es crea una institució nova, el Comitè de les Regions, i s'introdueix un principi nou de distribució de competències entre els nivells d'administració, el principi de subsidiarietat, pel qual en aquells àmbits d'actuació no exclusius de la Comunitat, aquesta només intervé si la seva participació es justifica en raons d'eficiència.
- S'estableixen les bases d'una ciutadania europea.

Durant el anys noranta també es van plantejar diferents reformes i propostes d'actuació en camps prioritaris. Els efectes que comportava la PAC, amb un pes en el finançament excessiu, uns excedents massa elevats que provocaven distorsions i una certa incompatibilitat en el procés de globalització i d'obertura mundial dels mercats, va provocar la seva reforma en profunditat el 1992.

Un segon front d'actuació va ser el replantejament del model de creixement europeu. La consciència que la societat europea era més equitativa en termes socials, però penalitzadora del creixement econòmic i excessivament creadora d'atur, especialment en comparació amb els Estats Units, va impulsar l'adopció del llibre blanc sobre el creixement, competitivitat i ocupació (1993), també conegut com a Pla Delors, en el qual es concretaven accions en aquests tres àmbits.

Finalment, el 1995, Àustria, Finlàndia i Suècia es van incorporar a la Unió Europea, fet que constituïa la seva quarta ampliació. A més, la desaparició del comunisme i la transició cap a un sistema democràtic i una economia de mercat en els països de l'antic bloc soviètic va impulsar l'establiment d'acords d'associació amb aquests països a partir de 1991, i va situar les demandes d'aquesta zona per a integrar-se a la Unió Europea com a prioritat de futur, la qual cosa constituirà la cinquena ampliació de la Unió.

Les dificultats que una Unió Europea concebuda per a sis estats, relativament homogenis en termes de prosperitat i estructura social i econòmica, però amb quinze membres a mitjan anys noranta i amb la perspectiva d'una ampliació nova fins a una trentena d'estats, va obligar a plantejar-se noves transformacions del sistema comunitari, especialment la reforma institucional.

Amb aquesta finalitat, una nova conferència intergovernamental destinada a reformar les institucions per a preparar-les per a l'ampliació a l'Est va donar com a fruit una primera revisió del Tractat de la Unió Europea. Tanmateix, el tractat nou, signat l'octubre de 1997 a Amsterdam, i en vigor des de l'1 de maig de 1999, no va reeixir en el seu objectiu de reformar a fons les institucions i va ajornar els aspectes més problemàtics a futures reformes. A canvi,

Vegeu també

El funcionament i composició del Comitè de les Regions està explicat en l'apartat 3 d'aquest mòdul.

Vegeu també

Vegeu el mòdul didàctic "Les polítiques agràries i de pesca comunes. El sistema agroindustrial a Europa", sobre la PAC.

va aprofundir en diferents àmbits tot just apuntats en el Tractat de la Unió Europea. És, en resum, un tractat fallit en el camp de la reforma institucional, però consolidador de nombrosos aspectes.

Els principals continguts del **Tractat d'Amsterdam** són els següents:

- 1) S'integren a la normativa comunitària diferents qüestions del tercer pilar: lliure circulació de persones, visats, asil, immigració, etc.
- 2) Es desenvolupa per primer cop una veritable política d'ocupació. Tot i situar el principal camp d'atribució en l'àmbit estatal, s'estableix un procediment de fixació anual de les directrius principals en la lluita contra l'atur.
- 3) S'aprofundeix en la PESC, se suavitzen els criteris de votació i es crea la figura d'un alt representant de la UE per a la PESC, col·loquialment conegut com a "Mr. PESC".
- 4) Es plantegen diferents reformes institucionals, si bé, com s'ha comentat anteriorment, de mínims: bàsicament, s'amplien les matèries que es voten per majoria qualificada, se simplifiquen determinats procediments legislatius i, segurament com a novetat més significativa, s'estableix l'anomenada cooperació reforçada, és a dir, la possibilitat que alguns estats acordin avançar més enllà en determinats àmbits de la integració comunitària, si bé amb certes restriccions. Per exemple, en l'àmbit de la política exterior i de seguretat comuna (PESC) hi ha restriccions com ara que les decisions que afecten una part dels estats membres han de ser per unanimitat i han de respectar el cabal comunitari.

La convicció que el Tractat d'Amsterdam havia deixat sense resoldre qüestions essencials de la reforma institucional de cara a l'ampliació, va conduir a la realització d'una nova conferència intergovernamental que, al seu torn, va conduir a l'adopció del **Tractat de Niça**, signat el 26 de febrer del 2001 en aquesta localitat francesa i que va entrar en vigor l'1 de febrer del 2003.

El Tractat de Niça va introduir les següents modificacions principals en el funcionament de la UE, que van anar entrant progressivament en aplicació a partir del 2005:

- 1) Modifica la composició, el mecanisme de nomenament i el paper del president de la Comissió.
- 2) Canvia el sistema d'adopció de decisions per majoria qualificada.

Per qüestions de legitimitat democràtica, s'ha previst una nova ponderació dels vots dels estats membres al Consell que afavoreix, aquesta vegada, els estats anomenats "grans".

Vegeu també

Vegeu la web de la Comissió Europea, on trobareu els tractats més importants. http://ec.europa.eu/index_es.htm

El sistema dissenyat a Niça s'articula sobre la base d'una triple majoria: majoria de vots, majoria d'estats, i majoria de població. Així, tot i establir-se una majoria de bloqueig en noranta-un vots, l'aprovació dels acords requereix igualment una majoria d'estats, xifrada actualment en vuit. D'altra banda, atorgant una clara concessió a Alemanya, el Consell Europeu ha previst que un estat membre pugui demanar, a més, que els acords s'adoptin amb el vot favorable del 62% de la població, si alhora hi ha majoria de vots i d'estats.

Taula 3. La distribució de vots al Consell després de Niça

País	Nombre de vots	País	Nombre de vots
Alemanya	29	Bulgària	10
Regne Unit	29	Suècia	10
Francia	29	Dinamarca	7
Italia	29	Eslovàquia	7
Espanya	27	Finlàndia	7
Polònia	14	Irlanda	7
Romania	13	Letònia	4
Holanda	12	Estònia	4
Grècia	12	Eslovènia	4
Bèlgica	12	Luxemburg	4
Portugal	12	Xipre	4
República Txeca	12	Lituània	4
Hongria	12	Malta	3
Àustria	10		

3) Modifica el nombre d'escons al Parlament Europeu i estén el procediment de codecisió a nous camps competencials.

4) A banda, augmenta les matèries que s'adoptaran per majoria qualificada, enlloc de la més exigent unanimitat.

Específicament, les matèries que es votaran per majoria qualificada són les següents:

- La negociació i la conclusió d'acords pel que fa al comerç dels serveis i els aspectes comercials de la propietat intel·lectual, a excepció dels acords en el terreny del comerç de serveis culturals i audiovisuals, dels serveis de l'educació i dels serveis socials i de salut humana. També se n'exceptuen els acords internacionals en el terreny dels transports.

- Els fons estructurals i el fons de cohesió.
- Certes disposicions socials de l'article.
- L'asil.
- Les condicions de lliure circulació dels nacionals d'estats tercers.

Enfront d'aquests canvis, es manté el vot per unanimitat de certes matèries crítiques com la fiscalitat i la seguretat social.

5) Amplia i defineix amb més precisió el mecanisme de cooperació reforçada.

Pel que fa a aquest punt, el Tractat de Niça estableix avançar mitjançant el sistema de les cooperacions reforçades en els tres pilars, sempre que, pel que fa al primer pilar, es respecti el mercat comú i les polítiques comunitàries, i pel que fa al segon pilar, les cooperacions reforçades no es refereixin a qüestions que tinguin implicacions militars o en matèria de defensa.

Posteriorment, i després de diversos anys d'intents de reforma institucional, el 13 de desembre del 2007 es va signar a Lisboa un nou Tractat. Aquest Tractat, en vigor des de l'1 de desembre del 2009, i que sense substituir modifica els Tractats de la UE i de la CE actualment en vigor introdueix les següents novetats principals:

1) Modificacions en les institucions: estableix que el nombre de Comissaris de la Comissió Europea equivaldrà a dues terceres parts del nombre d'Estats membres (per tant, en l'actualitat, 18 Comissaris sobre un total de 27) i que els Comissaris es triaran mitjançant un sistema de rotació igualitària; també modifica la regla de votació en el Consell, de manera que serà més senzill aprovar la legislació; a més, reforça el pes polític del procés polític de la UE.

2) Respecte a futures ampliacions, el Tractat incorpora els anomenats principis de Copenhaguen (democràcia i estat de dret; funcionament de l'economia de mercat; i, finalment, capacitat d'assumir les obligacions derivades del cabal comunitari).

3) Pel que fa a l'àmbit econòmic, clarifica els processos de coordinació macroeconòmica i reconeix oficialment l'existència de l'Eurogrup, és a dir, la reunió de ministres d'economia i finances de la zona de l'euro.

4) Finalment, el Tractat realitza nombroses millores en matèria social, competencial, de política exterior (on destaca la nova figura de l'Alt Representant de la Unió per a Afers Exteriors i de Política de Seguretat i d'un nou Servei Eu-

ropeu d'Acció Exterior) i en l'àmbit de llibertat, seguretat i justícia, qüestions moltes d'elles presents en el cos legislatiu de la UE però que ara s'ordenen i es clarifiquen.

2.5. El procés d'ampliació de la Unió Europea cap a l'Europa central i oriental

El procés d'ampliació de la UE dut a terme a partir del 2004 tracta, de fet, amb tres grups de països que presenten situacions radicalment diferents. Un primer bloc està format per deu estats (Eslovènia, Estònia, Hongria, Polònia, la República Txeca, Bulgària, Eslovàquia, Letònia, Lituània i Romania) que, fins als anys 1989-90, funcionaven sota el sistema socialista i, per tant, que actualment fan front de manera paral·lela a l'adaptació a la realitat comunitària (normativa, adaptació institucional, etc.) i a un procés de transició a la democràcia i a l'economia de mercat. Fins el moment cap altra ampliació s'havia donat en un context de canvi tant profund com la dels futurs estats membres d'Europa central i oriental. Lògicament, aquesta doble adaptació, la sistèmica i la que es podria qualificar de convencional a la UE, ha provocat que s'hagin concentrat en aquest grup de candidats els aspectes més problemàtics de l'ampliació, però, també, alhora, els més interessants en termes històrics.

Els estats protagonistes de l'ampliació

Font: Patronat Català Pro Europa.

El segon grup de candidats, format per Malta i Xipre, no presentaven més dificultats que l'apropament de la seva realitat jurídica i econòmica als estàndards de la UE. Si es té en compte que són estats que, a més de tenir economies de mercat plenament funcionals i unes institucions democràtiques que garanteixen l'estat de dret, gaudeixen d'un nivell de desenvolupament econòmic molt proper a la mitjana comunitària i són de dimensió petita, tant en termes de producció com de població, la seva adhesió a la UE era únicament una qüestió d'índole política. En el cas de Malta, aquesta dificultat política va venir donada per la posició desfavorable a la integració que han defensat certs partits polítics, tot i que un canvi de govern va permetre l'impuls de la candidatura. Xipre, en canvi, pateix un problema polític més significatiu, l'ocupació de la part nord de l'illa per les forces armades turques i la proclamació d'una república turcoxipriota, en aquesta zona, que no ha estat reconeguda internacionalment. Aquesta situació, enquistada des de 1974, només es pot entendre en el marc de les relacions entre Grècia i Turquia que, en la segona meitat dels anys noranta van millorar, la qual cosa va permetre que la candidatura xipriota no restés supeditada a la finalització de la partició del país.

En el mateix sentit, el darrer dels candidats, Turquia, va acabar superant la sistemàtica negativa grega a ser considerat candidat i, per primer cop en molts anys, es va apreciar la voluntat política d'establir un calendari d'adaptació que conduís a una possible adhesió de Turquia a la UE. Aquest darrer estat presenta un seguit de trets diferencials que fan difícil de valorar les seves possibilitats reals amb vista a la integració. D'entrada, té una economia capitalista que progressivament s'ha liberalitzat i unes institucions polítiques que configuren un estat laic. Tanmateix, el funcionament democràtic de Turquia, especialment pel que fa als drets humans, requereix millores per a acostar-lo a nivells homologables als dels estats membres de la UE; el nivell de desenvolupament econòmic és significativament inferior a la mitjana comunitària; és un país amb un nombre de població elevada; i, finalment, presenta característiques socials, culturals i religioses netament diferenciades de la resta d'Europa. Tots aquests elements condicionen les possibilitats de Turquia que ha estat, i continua essent, un candidat amb una via pròpia cap a l'adhesió.

2.5.1. Les condicions inicials i els processos de reforma als PECO

Els PECO mai no han estat un conjunt homogeni de països, com es posa de manifest quan s'adopta una perspectiva històrica. Al final dels anys trenta, a punt d'iniciar-se la Segona Guerra Mundial i la implantació de l'economia planificada, el nivell de desenvolupament econòmic era sensiblement diferent entre aquests països (vegeu la taula 4). En aquells moments es podien identificar tres grups; un primer el formaven països que estaven, en termes de renda, situats molt a prop de la mitjana europea (Txecoslovàquia, Hongria); en un segon grup hi havia els països que estaven lleugerament per sota del 50% de la renda per càpita europea (Polònia, Bulgària), mentre que el tercer grup el formaven països significativament allunyats de la mitjana europea (Romania). És interessant de destacar que aquestes diferències entre PECO es

Països candidats amb problemes diferents

Hi ha tres grups de països candidats amb problemàtiques diferents. Deu països que anteriorment eren comunistes (Eslovènia, Estònia, Hongria, Polònia, la República Txeca, Bulgària, Eslovàquia, Letònia, Lituània i Romania), dos països mediterranis plenament democràtics (Malta i Xipre) i amb economia de mercat totalment desenvolupada i un país amb un règim de funcionament democràtic insuficient i amb característiques culturals molt pròpies (Turquia).

Vegeu també

Consulteu els elements estructurals de la transició econòmica en l'apartat "Elements estructurals del procés de transició dels PECO".

mantenen cinquanta anys després, de manera que els estats que havien partit d'un nivell de desenvolupament econòmic superior mantenen, tot i el sistema d'economia planificada, un avantatge en termes de riquesa econòmica. Evidentment, aquest manteniment del rànquing dins l'antic bloc socialista es dóna paral·lelament a un procés de distanciament respecte al nivell econòmic de les economies europees capitalistes.

Lectures recomanades

Un text molt complet, però extens, sobre el tema de l'ampliació és **Commissariat Général du Plan** (2000). Podem trobar una versió més curta de les mateixes qüestions a À. Ruiz (2000). També és recomanable el llibre d'Ahijado i Osuna (1998).

Taula 4. Renda per càpita: cinquanta anys d'economia planificada

	1937		1992	
	PIB per càpita (paritat de poder adquisitiu en dòlars)	Percentatge respecte de la mitjana d'Europa occidental	PIB per càpita (paritat de poder adquisitiu en dòlars)	Percentatge respecte de la mitjana d'Europa occidental
Àustria	3.177	79	17.160	111
Bèlgica	4.915	122	17.165	111
Dinamarca	5.453	136	18.293	118
Finlàndia	3.342	83	14.646	95
França	4.444	111	17.959	116
Alemanya	4.809	120	19.351	125
Itàlia	3.247	81	16.229	105
Països Baixos	5.301	132	16.898	109
Noruega	3.871	96	17.543	113
Suècia	4.664	116	16.927	109
Suïssa	6.087	151	21.036	136
Regne Unit	5.870	146	15.738	102
Grècia	2.820	70	10.314	67
Irlanda	3.018	75	11.711	76
Estat espanyol	2.043	51	12.498	81
Mitjana d'Europa occidental	4.021	100	15.493	100
Bulgària	1.566	39	4.054	26
Txecoslovàquia	2.882	72	6.845	44
Hongria	2.543	63	5.638	36
Polònia	1.915	48	4.726	31

Font: Maddison (1995), reproduït de Fisher, Sahay i Végh (1998).

	1937		1992	
	PIB per càpita (paritat de poder adquisitiu en dòlars)	Percentatge respecte de la mitjana d'Europa occidental	PIB per càpita (paritat de poder adquisitiu en dòlars)	Percentatge respecte de la mitjana d'Europa occidental
Romania	1.130	28	2.565	17
Iugoslàvia	1.284	32	3.887	25
Turquia	1.271	32	4.422	29

Font: Maddison (1995), reproduït de Fisher, Sahay i Végh (1998).

A partir del 1991, els programes de reforma dels PECO es veuen complementats per una sèrie d'instruments que la UE estableix per tal d'afavorir la seva transició a l'economia de mercat i a la democràcia, primer, i preparar la seva adhesió a la Unió, posteriorment. Aquests instruments, que es tracten més endavant, consisteixen, essencialment, en un seguit de programes europeus d'ajuda financera i tècnica (els programes PHARE fonamentalment) i en un conjunt d'acords que tenen com a principal objectiu establir una zona amb un nivell alt d'integració comercial entre la UE i els PECO (els anomenats acords d'associació o acords europeus).

Ajuda financera de la UE

Heu de saber que l'ajuda financera que la UE proporciona als PECO supera en intensitat el nivell del Pla Marshall amb el qual es va reconstruir Europa després de la Segona Guerra Mundial. Concretament, el Pla Marshall va representar un ajut equivalent al 2,4% del PIB dels països beneficiats, mentre que els ajuts a l'adhesió representen un 3,5% del PIB dels candidats.

Taula 5. Els programes de reforma en els països de l'Europa central i oriental

	Hongria	Polònia	Txèquia	Bulgària	Romania	Eslovènia	Estònia	Letònia	Lituània
Data del programa	1989 (1-1)	1990 (1-1)	1991 (1-2)	1991 (1-2)	1990(1-8)	1992 (1-2)	1992 (1-6)	1992 (1-6)	1992 (1-6)

Curt i mitjà termini

Liberalització de preus (béns i serveis, inflació prèvia a 12 mesos, percentatge)	Immediata (26,0)	Immediata (1.096,1)	Immediata (45,9)	Gradual lenta (244,6)	Gradual ràpida (314,3)	(288,4)	(1.085,7)	(817,8)	(708,7)
Impostos sobre augments de salaris	Sí	Sí	Sí	Sí	No	-	-	-	-
Tipus de canvi (devaluació)	(fix) Sí	(fix) Sí	(fix)Sí	(flexible) Sí	(flexible) Sí	(flexible)	(fix)	(flexible/fix)(1)	-
Liberalització del comerç exterior (quantitats)	Àmplia	Àmplia	Àmplia	Molt limitada	Molt limitada	Àmplia	Àmplia	Àmplia	Àmplia
Convertibilitat de la moneda	Sí	Sí	Sí	Sí	Sí (1992)	Sí	Sí	Sí	Sí
Oferta monetària (restrictiva)	Sí	Sí	Sí	Limitada	No	Sí	Sí	Sí	Sí

Política fiscal

Eliminació o reducció de subvencions a les empreses	Sí	Sí	Sí	Parcial	Parcial	Parcial	Sí	Sí	Parcial

Notes: (1) El febrer del 1994 el *lats* es lliga als drets especials de gir; a l'abril del 1994 adopta una *currency board*. Font: Ahijado i Osuna (1998).

	Hongria	Polònia	Txèquia	Bulgària	Romania	Eslovènia	Estònia	Letònia	Lituània
Augments d'impostos a les empreses	Sí	Sí	Sí	Limitada	Limitada	Limitada	Sí	Sí	Parcial
Privatitzacions									
Microprivatitzacions	Sí, ràpida	Sí, ràpida	Sí, ràpida	Sí	Sí, amb problemes	Sí, ràpida	Sí, ràpida	Sí	Sí, amb problemes
Macroprivatitzacions	Sí, no molt ràpida	Escassa	Sí, no molt ràpida	Molt lenta	Molt lenta	Lenta	Normal	Normal	Lenta

Notes: (1) El febrer del 1994 el *lats* es lliga als drets especials de gir; a l'abril del 1994 adopta una *currency board*. Font: Ahijado i Osuna (1998).

Després de deu anys de reformes econòmiques i polítiques, els PECO exhibeixen uns resultats contraposats. En determinats àmbits, especialment els polítics i institucionals, els resultats han estat globalment satisfactoris, tot i certes excepcions notables. Tanmateix, en el camp de la transició econòmica s'ha de concloure que la distància entre aquests estats i els membres de la UE serà, per molt de temps, significativament elevada. Dues conclusions principals sembla que es materialitzen amb claredat:

1) Les diferents intensitats en els programes de reforma i les distintes condicions inicials han agreujat les diferències en matèria de desenvolupament econòmic que els PECO tenien latents ja sota el sistema d'economia planificada. Alguns autors han parlat planerament de "guanyadors" i "perdedors". Els primers serien, a judici d'aquests autors, Polònia, Txèquia, Eslovàquia, Hongria, Eslovènia i les repúbliques bàltiques. Els candidats restants formarien part del segon grup. I cal reconèixer que, amb certa independència dels indicadors que s'adoptin, aquests dos grups queden clarament delimitats. Així, tant si es mesura segons el nivell de renda, grau de liberalització, inversió o producció industrial, un hipotètic rànquing dels PECO no oferiria excessives diferències.

2) Tot i aquesta distinció entre els estats més avançats i els que menys han progressat, ni els països que poden exhibir una transició més reeixida estan en disposició de convergir ràpidament amb els nivells de desenvolupament socioeconòmics de la Unió. O, en altres paraules, els PECO, fins i tot els que més han reeixit en la seva via al mercat, continuen essent estats significativament endarrerits econòmicament i menys pròspers que els seus futurs socis comunitaris. Si es considera l'estructura productiva sectorial es constata que encara predominen sectors productius que els estats de la UE han abandonat, almenys parcialment, per ser considerats obsolets o, com a mínim, madurs (indústries pesants, productes d'escàs valor afegit, etc.). El sector agrari requereix una menció especial, ja que té, en la majoria de PECO, un pes sensiblement superior que el dels seus socis comunitaris.

Vegeu també

Vegeu l'apartat sobre l'estimació del temps requerit per a la transició en els continguts complementaris.

2.5.2. L'estratègia de l'ampliació

En resum, tot i els avenços que s'havien fet, la UE va fer front a una ampliació difícil en haver de donar una resposta positiva, que hom demanava a favor d'una oportunitat històrica que no es podia desaprofitar, a un conjunt ampli d'estats significativament menys pròspers i amb unes estructures productives sensiblement diferents (fonamentalment, amb un pes excessiu de l'agricultura). Addicionalment, el nombre elevat de candidats i la seva població comportava dificultats que podien afectar el mateix funcionament de la UE (vegeu la taula 6 per a un resum d'aquests factors).

Taula 6. Impactes de les diferents ampliacions de la UE

	Augment de superfície (%)	Augment de població (%)	Augment del PIB total (1) (%)	Evolució PIB/h (%)	Mitjana PIB/h (EUR 6 = 100)
EUR 9/EUR 6	31	32	29	-3	97
EUR 12/EUR 9	48	22	15	-6	91
EUR 15/EUR 12 (2)	43	11	8	-3	89
EUR 26/EUR 15	34	29	9	-16	75

Quan es va fer l'anàlisi de l'impacte de l'ampliació en el funcionament comunitari i es va comparar amb les ampliacions anteriors es constatà que l'ampliació als PECO comportaria dos efectes fonamentals per a la UE:

1) L'entrada dels PECO redueix la renda mitjana de la UE de manera més pronunciada que en cap altra ampliació. Aquest fet implica que els instruments comunitaris destinats a compensar les regions menys pròsperes (fons estructurals, essencialment) no es poden estendre automàticament als candidats nous, sense canvis en els criteris d'assignació i de funcionament. Certes estimacions, referides a dades de 1995, indiquen que una UE a 26 (formada pels actuals quinze membres més els deu PECO i Xipre) tindria més d'un 60% de la seva població com a beneficiària dels fons estructurals (i un elevat 41,7% de la població en regions amb una renda mitjana de menys del 75% de la comunitària). Òbviament, el volum de recursos financers necessaris, per no esmentar les desviacions de fons de les regions actualment receptores a les dels candidats, no es pot finançar amb el sistema pressupostari que funcionava a la Unió prèviament a l'ampliació. Un raonament similar és aplicable a l'extensió del sistema de la PAC als nous candidats, que crearia unes necessitats financeres no assumibles pel pressupost de la UE.

2) El funcionament de les institucions comunitàries és difícilment operatiu amb un nombre tan elevat d'estats membres. Les distorsions que ja abans de l'ampliació havia d'admetre un sistema institucional que va ser inicialment pensat per a sis estats es veuen amplificades amb 25 o més membres. Els prin-

cipals elements que cal considerar en l'adaptació institucional és la composició de les institucions, i la modificació del procés de presa de decisions (especialment, limitant la utilització del recurs a la unanimitat a un rang restringit de disposicions, per tal d'evitar el bloqueig constant de les iniciatives legislatives, i modificant la determinació de la majoria qualificada).

Totes les consideracions anteriors es van tenir en compte tant en el disseny de l'estratègia de preparació de l'adhesió dels PECO a la UE com en el desenvolupament efectiu d'aquestes negociacions. Una revisió cronològica permet de situar adequadament la progressiva construcció d'aquesta estratègia d'ampliació.

Des del primer moment, les autoritats europees van interpretar que el canvi polític dels PECO representava una oportunitat històrica per a tancar la separació que la guerra freda havia provocat al continent. Així, la major part dels PECO van gaudir de la seva inclusió en el sistema de preferències generalitzades que permetia un desarmament aranzelari unilateral per part de la UE des del 1990 i, també des del mateix any, de la seva participació en els programes PHARE, destinats a finançar la dotació estructural de les economies en transició. Aquestes primeres etapes van posar de manifest la necessitat i la possibilitat d'establir un marc de relacions econòmiques i polítiques més estret, que ajudés de manera efectiva els programes de reforma que els PECO iniciaven. Aquest marc es va concretar en els acords d'associació, també anomenats acords europeus o de segona generació.

Aquests acords tenen com a finalitat principal millorar la integració comercial dels PECO i la UE, establir uns mecanismes de diàleg polític i dotar d'assistència financera i tècnica amb vista a la transició.

Pel que fa a la integració econòmica, els acords d'associació preveien la creació d'una zona de lliure comerç en el termini de deu anys i ja des de la seva entrada en vigor suprimien les restriccions quantitatives i els drets de duanes d'una gran majoria dels productes industrials dels països candidats, mentre que per a la resta de productes i, particularment, per als productes sensibles, s'establia un període transitori (que progressivament es va anar escurçant respecte a les primeres previsions). Els acords preveien un tractament asimètric, de manera que el desarmament de la protecció comercial era més ràpida a la Unió que als PECO.

Aquesta primera fase, de tempteig, va donar pas a una veritable estratègia de conjunt al Consell Europeu de Copenhaguen, de juny del 1993, en el qual, sobre la base dels instruments existents (els acords europeus i els instruments financers), s'establiren tres criteris fonamentals perquè un estat candidat pogués integrar-se a la UE:

- El candidat ha de tenir institucions polítiques estables, de manera que es garanteixi la democràcia, l'estat de dret, els drets humans i el respecte i la protecció de les minories (criteri polític, d'ara en endavant).
- Cal que hi hagi una economia de mercat que, amb el temps, tingui la capacitat per a suportar la competència i les forces del mercat que hi ha en el si de la UE (criteri econòmic, d'ara en endavant).
- L'adhesió comporta que el candidat hagi d'assumir totes les obligacions que deriven de la pertinença a la UE (incloent-hi la unió política, econòmica i monetària). Aquest requeriment es concreta, a efectes operatius, en l'adequació del cos normatiu dels estats candidats al conjunt de disposicions legals que estructurin la realitat de la UE (que s'anomena cabal comunitari). Una part molt significativa de l'adequació normativa fa referència a l'adopció de la normativa que garanteix el funcionament del mercat interior europeu. En aquest sentit, la Comissió va elaborar el 1995 un llibre blanc que establia un programa per a orientar l'aproximació de les legislacions. El llibre blanc també identificava els sectors clau que es veurien més afectats pel mercat interior.

2.5.3. Les darreres ampliacions de la UE

A partir de l'estratègia d'ampliació dissenyada a Copenhaguen, la transició dels estats candidats va ser relativament exitosa i ràpida, de manera que al Consell Europeu de Copenhaguen (desembre del 2002) es va decidir que el primer de maig del 2004 Xipre, Txèquia, Estònia, Hongria, Letònia, Lituània, Malta, Polònia, Eslovàquia i Eslovènia serien estats membres de la Unió. Així, el 16 d'abril del 2003 es signava el Tractat d'Adhesió a Atenes i seguidament tots els països candidats celebraven els referèndums nacionals necessaris per a la seva ratificació.

Pel que fa a Romania i Bulgària, aquests dos estats candidats es van integrar finalment el primer de gener del 2007, mentre que de Turquia, tot i que se li reconeixen progressos, encara no s'aventura cap data d'ingrés.

A banda, des del 2005 també es reconeixen com a països candidats, juntament amb Turquia, Croàcia i Macedònia. La resta de països dels Balcans Occidentals (Albània, Bòsnia i Herzegovina, Montenegro, Sèrbia i Kosovo) se'ls considera el que s'anomena candidats potencials.

Entre aquests països, de moment només s'ha validat l'adhesió de Croàcia, que serà membre de ple dret de la UE el primer de juliol de 2013.

3. Les institucions comunitàries

És útil de classificar les institucions comunitàries en tres grups diferents. En primer lloc, aquelles que es consideren com a fonamentals, encarregades dels objectius centrals de la UE i del seu funcionament conjunt. Són la Comissió Europea, el Consell de Ministres, el Consell Europeu, el Parlament Europeu, el Tribunal de Justícia i el Tribunal de Comptes. Un segon bloc el formen les institucions que tenen un paper consultiu i que representen col·lectius específics. Són el Consell Econòmic i Social i el Comitè de les Regions. Finalment, un tercer grup són aquelles institucions que tenen competències en àmbits monetaris i financers: el Banc Central Europeu i el Banc Europeu d'Inversions.

A banda de les institucions que es detallen més avall, la Unió Europea ha anat constituint una xarxa d'altres organismes.

3.1. Les institucions fonamentals

3.1.1. La Comissió Europea

La Comissió Europea representa i defensa els interessos de la UE en el seu conjunt. Per a desenvolupar aquesta funció, la Comissió la componen un President i una sèrie de membres (coneguts com a "comissaris"). En l'actualitat el nombre de comissaris és 27, un per a cada estat membre. Quan el nombre d'estats membres superi el 27, es reduirà el nombre de comissaris, per tal que la institució continuï essent gestionable. Aquesta modificació es farà mitjançant la substitució del criteri d'un estat-un comissari per un sistema rotatiu que garanteixi la representació geogràfica i demogràfica de tots els estats de la UE.

La Comissió Europea té encarregades tres funcions principals:

- 1) Dret d'iniciativa de les propostes legislatives. Aquest paper és fonamental en l'impuls del procés d'integració, ja que determina l'agenda comunitària a discussió en cada moment.
- 2) Salvaguarda dels tractats i de la legislació comunitària, encarregant-se de vetllar pel seu compliment i iniciant els procediments oportuns contra els infractors (sobre el qual ha de dictaminar el Tribunal de Justícia).
- 3) Gestió de les polítiques comunes, execució del pressupost i negociació dels acords internacionals de la Comunitat.

3.1.2. El Consell de la Unió Europea i el Consell Europeu

El Consell de la Unió Europea o Consell de Ministres adopta la legislació que ha proposat la Comissió Europea. Té, per tant, les màximes atribucions legislatives i polítiques. Aquestes darreres justifiquen que el Consell pugui encarregar a la Comissió l'estudi de qüestions encaminades a complir els objectius de la Unió Europea.

Així mateix, participa en el procés d'aprovació del pressupost, té la responsabilitat dels àmbits intergovernamentals, signa els acords internacionals i té competències en matèria de política econòmica. El Consell adopta les decisions per majoria qualificada o per unanimitat, en funció de la matèria, però té caràcter col·legiat.

El Consell de Ministres està format pels ministres dels estats membres competents als temes que s'han de tractar. Per tant, s'organitza per camp competencial: hi ha un consell de ministres d'agricultura, un altre d'economia i finances (conegut com Ecofin), un de transports, etc. i està integrat pels ministres de cada estat membre encarregat del tema.

El Consell de Ministres de la UE

Sistema de votació del Consell

Les decisions del Consell es prenen per votació que, en funció de l'àmbit, pot ser per unanimitat o per majoria qualificada. En aquest segon cas, que és el que s'aplica en la majoria de matèries a legislar, s'assoleix la majoria qualificada si: a) una majoria d'estats l'aproven (en determinades matèries aquesta majoria ha de ser de tres quarts); i, b) si l'aproven un mínim de 255 vots.

El nombre de vots de cada estat en el Consell depèn, fonamentalment, de la població, si bé s'aplica una correcció a favor d'aquells estats amb menor pes demogràfic. En el moment de redactar aquest text, els vots eren:

Alemanya, França, Itàlia i Regne Unit: 29; Espanya y Polònia: 27; Romania: 14; Països Baixos: 13; Bèlgica, República Txeca, Grècia, Hongria i Portugal: 12; Àustria, Bulgària i Suècia: 10; Dinamarca, Irlanda, Lituània, Eslovàquia i Finlàndia: 7; Xipre, Estònia, Letònia, Luxemburg i Eslovènia: 4; Malta: 3. Total: 345 vots.

El Consell està assistit per un òrgan tecnicoadministratiu, la Secretaria General, i pel Comitè de Representants Permanents (COREPER), format pels ambaixadors dels estats membres a la UE i que ajuda a preparar políticament les reunions del Consell.

Com a màxim quatre cops a l'any, els caps d'estat o de govern dels estats membres, juntament amb el President de la Comissió, es reuneixen en l'anomenat Consell Europeu. En aquestes reunions es defineixen les grans orientacions polítiques de la Unió Europea. Així mateix, adopten decisions polítiques sobre qüestions que en el procés legislatiu habitual hagin estat aturades.

3.1.3. El Parlament Europeu

El Parlament Europeu es tria per sufragi universal dels ciutadans de la Unió Europea. Així, cada cinc anys, els ciutadans elegeixen els diputats del Parlament Europeu o eurodiputats. Tot i que cada ciutadà pot votar únicament els can-

didats de les llistes presentades al seu estat, els eurodiputats s'organitzen per grups parlamentaris d'àmbit europeu i no d'àmbit nacional. Hi ha, per exemple, el Partit Socialista Europeu o el Partit Popular Europeu, que agrupen els eurodiputats socialistes i conservadors, respectivament, dels diferents països.

El Parlament Europeu, que té unes competències legislatives restringides, exerceix les tres funcions principals següents:

1) Exerceix el control polític sobre les activitats de la Unió. Concretament, té capacitat per a aprovar una moció de censura contra la Comissió, exigeix la compareixença periòdica de representants del Consell i de la Comissió, i aprova l'informe anual de la Comissió.

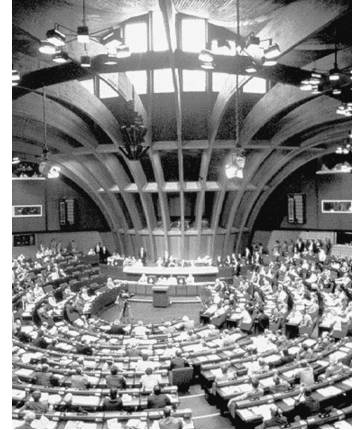
2) Participa en els procediments legislatius d'acord amb allò que està establert en els tractats. El Parlament Europeu ha passat de tenir exclusivament competències consultives a assolir més poder legislatiu en determinades matèries i certa capacitat d'iniciativa legislativa.

3) Control i elaboració pressupostària. Tot i que posteriorment es detallen les importants competències del Parlament Europeu en matèria pressupostària, cal destacar que participa en la seva preparació, el debat, l'aprova i en controla la aplicació.

3.1.4. El Tribunal de Justícia de les Comunitats Europees

El Tribunal de Justícia garanteix l'aplicació del dret comunitari i en fa la seva interpretació. Així, per posar un exemple d'assumptes que resol, el Tribunal de Justícia pot anul·lar un acte jurídic, comunitari o d'un estat de la Unió, que vulneri el dret comunitari.

Cal destacar el paper fonamental que ha tingut el dret comunitari, i en conseqüència el Tribunal de Justícia, en l'avenç de la integració europea. La jurisprudència del Tribunal ha contribuït a garantir l'establiment dos principis que han permès que el dret comunitari esdevingui un factor impulsor del projecte comunitari de primer ordre: l'aplicabilitat directa del dret comunitari als estats membres i la primacia de la norma comuna sobre la norma nacional. Així, les sentències Van Gend en Loos (1962), Costa/ENEL (1964) i Simmenthal (1978) van establir que els ciutadans poden exigir la no-aplicació de la norma nacional si és contrària al dret comunitari i, alhora, invocar davant els jutges nacionals els actes jurídics comunitaris.

Seu del Parlament Europeu

Vegeu també

Vegeu l'apartat "Els actes jurídics comunitaris" en els continguts complementaris.

3.1.5. El Tribunal de Comptes Europeu

El Tribunal de Comptes està format per vint-i-set jutges, cadascun representa un estat membre; la seva missió principal és vetllar per la bona gestió dels recursos econòmics de la Unió Europea. Concretament, la seva atribució principal és examinar i controlar la gestió del pressupost comunitari. L'exercici de les seves competències s'estén no solament a les institucions comunitàries, sinó també a qualsevol receptor de recursos de la Unió Europea (estats membres, empreses, particulars, països tercers, etc.). El resultat de les seves tasques es recull anualment en l'informe anual del Tribunal de Comptes.

Seu del Tribunal de comptes

3.2. Les institucions consultives

3.2.1. El Comitè Econòmic i Social Europeu

El Comitè Econòmic i Social està format per 344 representants de tres estaments (empresaris, treballadors i altres, que agrupa consumidors, agricultors, petites i mitjanes empreses, etc.). Es consulta en matèria econòmica i social, i per la seva forma de funcionament tendeix a crear consens entre els diferents grups en relació amb la legislació sobre la qual emet els seus dictàmens.

Seu del Comitè Econòmic i Social

3.2.2. El Comitè de les Regions

També es compon de 344 membres, en aquest cas representants de les regions, províncies i municipis de la Unió Europea. La seva finalitat principal és associar les autoritats locals i regionals a la participació en la construcció europea i, en aquest sentit, se'l considera el garant del principi de subsidiarietat. Tot i que té un caràcter exclusivament consultiu, és un òrgan que sembla destinat a augmentar el seu paper en el procés legislatiu comunitari.

3.3. Les institucions financeres i monetàries

3.3.1. El Banc Central Europeu

El Banc Central Europeu s'encarrega de la decisió i gestió de la política monetària comuna arran de la posada en funcionament de la Unió Econòmica i Monetària.

3.3.2. El Banc Europeu d'Inversions

El Banc Europeu d'Inversions és l'òrgan financer de la Unió Europea i la seva principal missió és finançar inversions que contribueixin al desenvolupament de la Unió. Per a complir aquest mandat concedeix préstecs i garanties per a constituir préstecs.

Projectes finançats

Habitualment, finança projectes destinats a afavorir les regions menys desenvolupades, aquells que creïn ocupació, aquells que superin les possibilitats financeres existents i que tinguin un interès comú de diferents estats, etc. Acostuma a actuar de manera complementària o integrada a altres programes comunitaris i, en particular, amb els instruments de política regional.

Per a fer les seves tasques pot tenir els seus recursos propis i els recursos dels mercats de capitals. El seu capital està subscrit pels quinze estats membres.

Banc Central Europeu

Vegeu també

El funcionament detallat del BCE s'explica en el mòdul "El nucli del procés d'integració II: la Unió Econòmica i Monetària".

4. El pressupost de la Unió Europea

La Unió Europea, per a dur a terme les tasques que li són pròpies, té un pressupost, que es pot caracteritzar en tres àmbits principals: els sistemes d'ingressos, les partides de despeses i el procés d'elaboració i adopció del pressupost. A banda, cal considerar que hi ha una programació plurianual de les prioritats pressupostaries i cal, també, situar els principals desequilibris que presenta el pressupost comunitari.

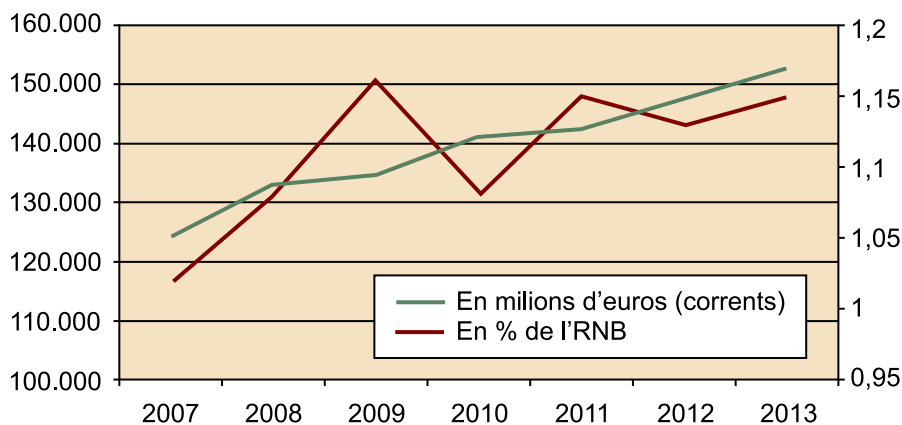
4.1. Aspectes introductoris del pressupost comunitari: és enorme el pressupost comunitari?

Acostumats com estem als pressupostos nacionals, el pressupost comunitari presenta una sèrie de característiques que el fan força particular. Tot i que després s'aniran introduint altres aspectes clau, aquí es vol fer èmfasi en el fet que el pressupost comunitari és extraordinàriament reduït comparat amb els pressupostos nacionals i, fins i tot, altres estats que s'organitzen en estructures federals, similar a la UE. Així, mentre que als Estats Units el pressupost federal se situa entorn dels 1,9 bilions d'euros el 2010, el pressupost de la UE per a aquell any ascendia aproximadament a menys de 150.000 milions d'euros (és a dir, que el pressupost federal dels Estats Units era unes 12 vegades superior al comunitari). Quan es compara amb la riquesa nacional, la petitesa del pressupost comunitari queda encara més palesa. El 2013 el pressupost de la UE representarà aproximadament una xifra equivalent a l'1% de la riquesa de la UE. En comparació, el pressupost nacional mitjà dels estats que formen la Unió Europea se situa lleugerament per sota del 50% de la riquesa nacional. La suma dels pressupostos nacionals dels estats membres de la UE representa més de 50 vegades el pressupost comunitari.

Lectures recomanades

Atesa la complexitat del sistema pressupostari de la UE, la millor descripció continua essent la de la web de la Comissió Europea, on podem trobar el document "Una ojeada al presupuesto de la Unión Europea", que serveix per a entendre'n ràpidament els aspectes centrals.

Evolució del pressupost comunitari (2007-2013)

Nota: crèdits de compromís.
Font: Comissió Europea i elaboració pròpia.

4.2. El sistema de recursos propis

Els ingressos es componen, principalment, dels anomenats recursos propis, que són els ingressos la titularitat dels quals correspon a la Comunitat i que representen un 99% dels ingressos totals pressupostaris. Tot i aquesta titularitat comunitària, els estats s'encarreguen de recaptar-los i els posen a disposició de la Comunitat. Els recursos propis es classifiquen en tres categories: els recursos propis tradicionals, el recurs propi IVA i el recurs propi RNB.

Els **recursos propis tradicionals** són aquells que deriven de l'existència del mercat interior europeu i es concreten en les exaccions reguladores agrícoles, les cotitzacions sobre la producció i l'emmagatzematge de sucre i isoglucosa, i els drets de duana. Les exaccions agrícoles consisteixen en un impost variable que s'aplica als productes agrícoles procedents de països tercers, amb la finalitat de compensar les diferències que hi ha entre els preus agrícoles mundials i els preus agrícoles de la UE. A partir dels Acords de la Ronda d'Uruguai aquestes exaccions s'han substituït, en una bona part, per drets de duana que aniran evolucionant en el temps d'acord amb els compromisos que la Unió Europea assumeixi amb l'OMC. Les cotitzacions sobre la producció i l'emmagatzematge de sucre i isoglucosa consisteixen en els pagaments que fan els productors amb les finalitats d'ajudar el sosteniment d'aquest mercat i de reduir-ne els excedents. Els drets de duana deriven de l'aplicació de l'aranzel duaner comú i d'altres drets a les mercaderies importades de països tercers.

El **recurs IVA** s'obté en aplicar un tipus a la base imposable de l'IVA de cada estat membre. La base imposable està harmonitzada, és a dir, es calcula d'acord amb normes comunitàries, i, des del 1999, està limitada com a màxim al 50% del RNB per a tots els estats membres. L'aplicació del llindar d'anivellament del 50% ha estat progressiu, de manera que el 1995 únicament en gaudien els estats amb un RNB inferior al 90% de la mitjana de la UE (Estat espanyol, Portugal, Grècia i Irlanda), mentre que la resta d'estats van passar del 54% del 1995 a l'actual 50%, a un ritme de reducció d'un punt per any. Sobre aquesta base s'aplica l'anomenat tipus uniforme, el qual és el resultat de l'aplicació d'un tipus d'un 1% en la base imposable harmonitzada de l'IVA i de la deducció de l'import brut de la compensació a favor del Regne Unit (mecanisme conegut com a *xec britànic*).

El mecanisme corrector britànic

El mecanisme corrector britànic va ser introduït a l'Acord de Fontainebleau del 1984 amb l'objectiu de corregir el desequilibri pressupostari del Regne Unit. Aquest desequilibri procedia, en el seu moment, de la combinació d'una estructura econòmica diferent en relació amb la resta de la UE i, concretament, d'un sector agrícola relativament petit i de característiques diferents als sectors agrícoles continentals, la qual cosa comportava que els pagaments de la política agrícola comuna (PAC) fossin sensiblement inferiors, i d'una base de l'IVA proporcionalment elevada en relació amb l'RNB.

L'import de la compensació està fixat en un 66% del desequilibri pressupostari de l'any anterior, i aquest desequilibri es calcula com la diferència entre la quota percentual del Regne Unit pagada per l'IVA i la seva quota de despeses sobre el total comunitari. La resta d'estats membres financen la compensació i es reparteix d'acord amb l'RNB, amb l'excepció d'Alemanya que, atenent la importància de les seves aportacions al pressupost

comunitari, únicament hi contribueix amb dos terços de la seva participació teòrica (el terç restant es reparteix entre els altres estats membres).

En la darrera revisió del sistema de recursos propis, efectuada al Consell Europeu de Berlín de març de 1999, el mecanisme compensador del Regne Unit es manté. Tanmateix, en el moment de la futura ampliació de la UE, l'import corresponent al finançament pel Regne Unit de les despeses de preadhesió dels països candidats es deduirà del mecanisme compensador britànic.

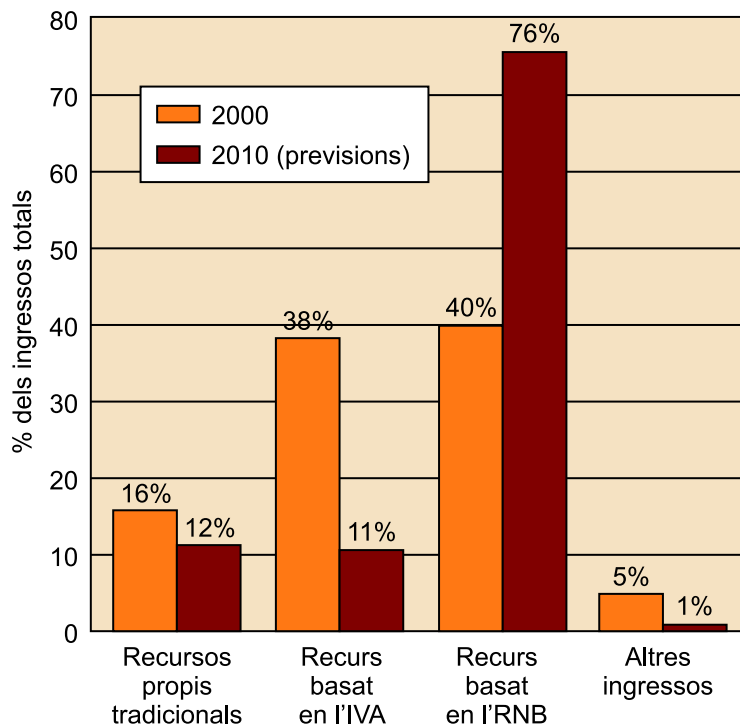
A banda de l'import del xec britànic, també varia la manera de finançar-lo. Així, els quatre estats que són els principals contribuents nets (Alemanya, Àustria, els Països Baixos i Suècia) reduiran la seva participació actual en el finançament del xec en un 25%. Cal recordar que actualment l'import total del xec britànic el financen la resta d'estats membres en proporció al seu RNB amb l'excepció d'Alemanya, que únicament finança dos terços de l'import que li correspondria; el terç restant el financen els altres estats membres.

El **recurs RNB** té com a finalitat compensar la part de les despeses no cobertes per la resta de fonts d'ingressos comunitaris, atenent l'obligatorietat de l'equilibri del pressupost de la UE. Una vegada calculada la part de despeses no cobertes es determina un tipus uniforme que s'aplica sobre la suma de la renda nacional bruta (RNB) dels estats membres, de tal manera que se n'obtingui l'import desitjat. L'import que s'ha de pagar es reparteix entre els estats membres en proporció a la seva participació en l'RNB comunitari.

La decisió sobre el sistema de recursos propis del 1994 va establir que aquests no superarien l'import equivalent a l'1,27% de l'RNB de la Unió Europea i posteriorment el límit es va reduir al 1,24% de l'RNB.

L'evolució del sistema de recursos propis durant els darrers anys mostra una tendència a reduir els recursos propis tradicionals i el recurs IVA en relació amb el total de recursos propis (passen d'un 16% l'any 2000 a un 12% el 2010, en el primer cas, i d'un 38% a un 11%, en el segon), mentre que el recurs RNB ha passat de representar un 40% del total l'any 2000, a un 76% l'any 2010.

D'on ve el diner?

Font: Comissió Europea

El recursos propis tradicionals han perdut pes en el conjunt dels ingressos a causa del procés d'integració comercial produït en el marc de les negociacions del GATT, que ha provocat una baixada dels aranzels i una pressió per a rebaixar el preus agrícoles europeus de manera que es tendeixi a igualar-los als preus internacionals. El recurs IVA s'ha limitat tenint en compte el seu caràcter regressiu. Així, les decisions de recursos propis del 1988 i del 1994 van fixar els límits detallats anteriorment a la base imposable. En conseqüència, el pes del recurs RNB, com a recurs complementari que equilibra el pressupost, s'ha incrementat.

D'aquesta evolució es poden començar a identificar algunes conseqüències significatives en el debat pressupostari. Si es considera només la banda dels ingressos, el sistema ha millorat en els darrers exercicis quant a eficàcia i simplicitat de gestió i equitat, mentre que ha perdut autonomia financera en relació amb els estats membres, perquè la gestió del recurs comporta una complexitat que a la pràctica dóna més marge d'actuació als estats. Això deriva de la mateixa naturalesa del recurs RNB i de l'augment de la seva importància relativa.

El recurs RNB és relativament fàcil de gestionar, ja que només comporta una estimació de l'import que s'ha de pagar d'acord amb la participació de l'RNB de cada país en el total del de la UE i una transferència d'aquest a favor de la UE per part dels estats. En canvi, els recursos propis tradicionals són difícils d'administrar i de controlar, ja que comporten operacions que afecten una realitat complexa com és el comerç internacional. A tall d'exemple, la normativa duanera preveu més d'11.000 situacions aranzelàries.

Què vol dir que un impost és regressiu?

Que exigeix un esforç fiscal més gran als contribuents de renda més baixa.

Aproximació simplificada

Tot i això aquesta és una aproximació simplificada de la realitat, ja que l'estimació de la base de càlcul, l'RNB dels estats, comporta problemes estadístics importants, especialment d'harmonització de pràctiques de càlcul. A més, en determinats casos, els estats no subministren les millors dades disponibles, ni tampoc ho fan amb la puntualitat requerida. Tanmateix, l'administració del recurs RNB és significativament més simple que no pas la de recursos propis tradicionals.

A més, el recurs RNB és el més equitatiu, especialment si es compara amb el recurs IVA. La UE defineix el concepte d'equitat, en aquest context, com la proporcionalitat entre les contribucions i la renda dels estats membres. Per la mateixa mecànica de càlcul, les aportacions estatals derivades del recurs RNB estan estretament correlacionades amb l'RNB nacional i, per tant, amb la renda nacional. En canvi, les contribucions calculades a partir del recurs IVA són menys equitatives, ja que el seu import representa un percentatge més alt de l'RNB –i, per tant, de la renda– dels estats pobres que no pas dels estats pròspers.

En contrapartida, el recurs RNB comporta una pèrdua de la lògica comunitària del pressupost a favor d'una intergovernamentalització més gran del procés en centrar-se en transferències dels estats cap al pressupost i reduint-se l'autonomia financera de la UE, pel fet que es limita la part dels ingressos que provenen de recursos vinculats estrictament a l'existència del fet comunitari i, concretament, del mercat internacional europeu.

Aquestes consideracions s'han tingut en compte en la darrera revisió del sistema de recursos propis que va fer el Consell Europeu de Berlín el març de 1999. D'entrada, el límit màxim dels recursos propis es manté en un 1,27% de l'RNB. Tot i que posteriorment aquesta xifra es va tornar a reduir, fins l'1,24% de l'RNB, es considera que comporta un volum total d'ingressos adequat.

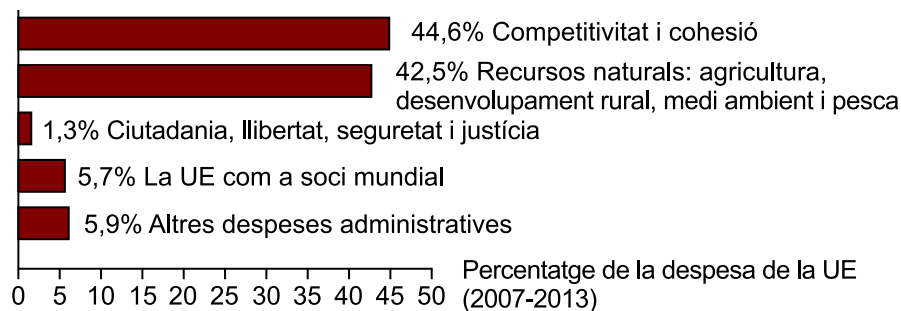
Amb la finalitat de limitar els efectes regressius del recurs IVA i, per tant, per a recollir –encara que sigui parcialment– les demandes de l'Estat espanyol i dels estats menys pròspers de la UE, es continua el procés de reducció del tipus màxim, que es va situar en un 0,75% el 2002 i en un 0,50%, el 2004. Aquesta decisió intensifica la tendència de reducció de l'IVA sobre el conjunt d'ingressos i que, tal com s'ha comentat anteriorment, s'ha instrumentat mitjançant la limitació de la base de l'IVA i de la davallada del tipus màxim, que ha passat d'un 1,40%, el 1988, a un 1%, el 1999. Per tant, atenant el caràcter complementari del recurs RNB, que compensa la part de les despeses del pressupost no coberta pels altres recursos propis tradicionals, la seva importància continuarà augmentant durant els propers exercicis.

Una segona mesura adoptada, amb efecte a partir de l'any 2001, és que el percentatge que els estats membres es queden en concepte de despeses de recaptació dels recursos propis tradicionals es va fixar en un 25% del total.

4.3. Despeses

Les despeses del pressupost s'acostumen a presentar sota cinc grans capítols o rúbriques: competitivitat i cohesió; recursos naturals; ciutadania; llibertat, seguretat i justícia; la UE com a soci global; i, finalment despeses administratives.

L'estructura de despeses del pressupost comunitari

Font: Comissió Europea.

La principal categoria de despesa és la que s'engloba sota la rúbrica de "competitivitat i cohesió", que engloba aquelles accions destinades a promoure la competitivitat de l'economia europea i tota l'anomenada política de cohesió pel creixement i l'ocupació, és a dir, el conjunt de mesures per garantir la convergència real de determinades regions i grups. La rúbrica "recursos naturals" la componen primordialment el conjunt de mesures pressupostàries que configuren la PAC. Aquestes dues rúbriques representen aproximadament un 80% de les despeses totals.

De molt menor importància són les restants tres rúbriques. La categoria "ciutadania, llibertat, seguretat i justícia" inclou una sèrie d'actuacions destinades als ciutadans (programes de cultura, joventut,...) i un conjunt de mesures en matèria de llibertats fonamentals i control del moviment de persones. La rúbrica "UE com a soci mundial" serveix per a finançar tot un seguit d'actuacions que la UE desenvolupa vers els països tercers. Finalment, el pressupost es completa amb les despeses de funcionament administratiu.

La banda de la despesa garanteix, segons el punt de vista de la UE, la progressivitat i l'equitat del sistema pressupostari comunitari. Així, segons indica la mateixa Comissió:

"en primer lloc, la solidaritat a la UE s'expressa bàsicament en forma de millora de la convergència real, fonamentalment mitjançant l'assignació de fons a regions subvencionables de qualsevol estat membre en lloc dels estats membres com a tals. I en segon lloc, hi ha més probabilitats d'assolir la convergència mitjançant una progressivitat basada en la despesa que no pas mitjançant la progressivitat en les contribucions."

4.4. El marc financer plurianual

Atesa la complexitat del procediment d'adopció del pressupost presentat abans i les complicacions de la negociació política que es deriva, la Unió Europea utilitza un sistema de programació plurianual que estableix les grans directrius del pressupost. Aquest marc general es coneix com a marc financer plurianual (anteriorment, perspectives financeres) i la seva missió principal, de fet, és reduir la discussió política a un gran debat cada sis anys i reduir la tensió interinstitucional en l'adopció anual del pressupost.

El marc financer plurianual reflecteix el consens del Parlament Europeu, del Consell i de la Comissió sobre les prioritats de la despesa durant un determinat període, i s'ha d'indicar l'import màxim i la composició de la despesa. Així, les primeres perspectives financeres van cobrir el període 1988-1992 (conegudes com a paquet **Delors I**), les segones van abastar el període 1993-1999 (el paquet **Delors II**), les terceres van cobrir el període 2000-2006 (el paquet **Santer**) i ara està en aplicació la programació pressupostària 2007-2013. Les perspectives financeres estableixen els límits màxims anuals en crèdits de compromís per a cadascuna de les grans categories o rúbriques de despesa del pressupost comunitari. Des del 2014, les perspectives financeres es denominen **marc financer plurianual**.

El pressupost distingeix entre crèdits de compromís i crèdits de pagament. Els **crèdits de compromís** cobreixen, durant l'exercici en curs, el cost total de les obligacions jurídiques contraetes per iniciatives la realització de les quals comprèn més d'un exercici. Els **crèdits de pagament** cobreixen, fins a la quantitat assignada al pressupost, les despeses derivades de l'execució dels compromisos contraets al llarg de l'exercici en curs o d'exercicis anteriors. Al marc financer plurianual, a més dels crèdits de compromís per rúbriques i any, figuren els crèdits de pagament anuals. D'aquesta manera, es pot controlar el marge que hi ha entre els pagaments anuals i els ingressos anuals.

Vegeu també

Vegeu l'apartat "El procés d'elaboració i adopció del pressupost" en els continguts complementaris.

Vegeu també

Vegeu en els continguts complementaris l'apartat "El nou marc financer plurianual 2014-2020".

Taula 7

Visió global del nou marc financer 2007-2013								
Milions d'euros amb preus de 2004								
Crèdits de compromís	2006(a)	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1. Creixement sostenible	47.582	59.675	62.795	65.800	68.235	70.660	73.715	76.785
1a. La competitivitat com a factor del creixement i l'ocupació	8.791	12.105	14.390	16.680	18.965	21.250	23.540	25.825
1b. Cohesió a favor del creixement i l'ocupació (b)	38.791	47.570	48.405	49.120	49.270	49.410	50.175	50.960
2. Gestió sostenible i protecció dels recursos naturals	56.015	57.180	57.900	58.115	57.980	57.850	57.825	57.805

Visió global del nou marc financer 2007-2013								
Milions d'euros amb preus de 2004								
Entre aquests: agricultura - despeses de mercat i pagaments directes	43.735	43.500	43.673	43.354	43.034	42.714	42.506	42.293
3. Ciutadania, llibertat, seguretat i justícia	1.381	1.630	2.015	2.330	2.645	2.970	3.295	3.620
La UE com a soci global (c)	11.232	11.400	12.175	12.945	13.720	14.495	15.115	15.740
Administració (d)	3.436	3.675	3.815	3.950	4.090	4.225	4.365	4.500
Compensacions	1.041							
Total crèdits de compromís	120.688	133.560	138.700	143.140	146.670	150.200	154.315	158.450

Total crèdits de pagament(b)(c)	114.740	124.600	136.500	127.700	126.000	132.400	138.400	143.100	Mitjana
Crèdits de pagament en percentatge de l'RNB	1,09%	1,15%	1,23%	1,12%	1,08%	1,11%	1,14%	1,15%	1,14%
Marge disponible	0,15%	0,09%	0,01%	0,12%	0,16%	0,13%	0,10%	0,09%	0,10%
Límit màxim per als recursos propis en percentatge de l'RNB	1,24%	1,24%	1,24%	1,24%	1,24%	1,24%	1,24%	1,24%	1,24%

Notes:

(a) La despesa corresponent a 2006 d'acord amb la perspectiva financera actual s'ha desglossat segons la nova nomenclatura de referència proposada i per a facilitar-ne la comparació.

(b) Inclou la despesa per al Fons de Solidaritat (1.000 milions d'euros el 2004 a preus actuals) a partir de 2006. Tanmateix, els pagaments corresponents es calculen només a partir del 2007.

(c) S'assumeix que la integració del FED en el pressupost comunitari tindrà efecte el 2008. Els compromisos corresponents a 2006 i 2007 s'inclouen només a efectes de comparació. Els pagaments de compromisos anteriors a 2008 no es prenen en consideració en les xifres de pagament.

(d) Inclou la despesa administrativa per a institucions que no siguin la Comissió, les pensions i les escoles europees. La despesa administrativa de la Comissió s'integra en les primeres quatre rúbriques.

Font: Comissió Europea.

En aquests moments la UE s'enfronta a diversos problemes que requereixen respostes coordinades, atesa la seva alta interrelació. La imprescindible adaptació a les necessitats dels nous estats membres –els quals, en la majoria dels casos, combinen la poca riquesa econòmica (un 40% de la mitjana europea) amb un desenvolupament de l'economia de mercat incipient i una estructura econòmica que necessita reformes profundes– ha incentivat la conveniència de millorar el funcionament de les polítiques comunitàries, en especial les accions estructurals i de la PAC. Aquesta situació impossibilita l'extensió automàtica dels instruments comunitaris actuals, a banda del fet que cal ajustar-los a les necessitats d'aquests futurs estats membres nous.

Resum

La integració europea és un procés dinàmic que s'ha desenvolupat al llarg de quaranta anys. La justificació d'aquest esforç es pot fer en termes de racionalitat política (cerca de la pau, futur d'Europa com a poder mundial) i econòmica (millora del benestar del ciutadà per creació i desviació de comerç i per guanys d'eficiència). Així mateix, cal tenir present que hi ha una gradació de nivells d'integració econòmica (des de l'àrea de lliure comerç fins a la unió econòmica) que la Unió Europea ha anat recorrent amb un camí propi.

Quan es revisa el procés històric d'integració, des de la situació de postguerra i fins a l'actualitat, es posa en evidència les dificultats d'un projecte que, en grans termes, ha assolit uns guanys significatius pel que fa a la integració econòmica, des dels inicis de la integració sectorial (acer i carbó, amb la CECA), passant pel mercat comú i fins a arribar a la Unió Econòmica i Monetària, mentre que el vessant d'integració política ha patit més dificultats. La signatura dels grans tractats comunitaris és una fita important en aquest procés: Tractat de París (1951), Roma (1957), Acta Única Europea (1986), Maastricht (1992), Amsterdam (1997) i Niça (2001). Els elements fonamentals de cada tractat permeten d'identificar un moment i unes prioritats en el desenvolupament comunitari que cal tenir molt presents. També han marcat un estil propi de la integració europea l'obertura a l'exterior i la voluntat d'ampliació, que ha conduït a l'adhesió de diferents onades de socis nous (1973, 1981, 1986, 1995, 2004 i 2007).

D'aquest llarg procés s'ha derivat l'existència d'un entramat institucional complex, amb funcions i composicions diverses, que cal dominar abans d'aprofundir, en els propers mòduls, en els grans eixos d'actuació comunitària. És útil distingir entre les que es coneixen com a fonamentals (Comissió Europea, Consell Europeu, Consell de Ministres, Parlament Europeu, Tribunal de Justícia i Tribunal de Comptes), que tenen un paper central en el procés legislatiu i en la gestió de les polítiques comunes, de les institucions amb caràcter consultiu (Comitè Econòmic i Social i Comitè de les Regions) i de les que tenen atribucions concretes en l'àmbit econòmic, monetari i financer (Banc Central Europeu i Banc Europeu d'Inversions).

Finalment, aquest repàs conceptual s'ha de cloure necessàriament amb l'explicació de l'instrument polític essencial, el pressupost. El pressupost comunitari té un funcionament molt diferenciat dels pressupostos nacionals, tant pel que fa a les fonts d'ingressos i a l'estructura de despeses com al sistema de programació plurianual que el guia. A banda, el procés d'elaboració i aprovació del pressupost exemplifica la complexitat institucional de la Unió Europea.

Activitats

1. Elaboreu una cronologia que relacioni els principals esdeveniments de l'economia mundial durant el període de 1945 fins a l'actualitat amb els fets més significatius del procés d'integració europea. Utilitzeu com a fonts principals el primer mòdul didàctic de l'assignatura *Economia espanyola i mundial* i la informació d'aquest mòdul didàctic. La idea principal de l'activitat és discutir si es pot afirmar, o no, que el procés d'integració europea ha estat fortament condicionat per la història econòmica recent i, en particular, si l'establiment de les Comunitats i, posteriorment, de la Unió Europea constitueix una resposta al creixent procés de globalització de l'economia internacional.

2. Per a situar la complexitat del funcionament quotidià de les institucions comunitàries, especialment en el marc del procés d'ampliació de la Unió Europea cap als països de l'Europa central i oriental, comenteu l'extracte següent d'un article de Walter Oppenheimer publicat al diari *El País* el 9 de juliol de 2000 i que porta per títol "El idioma de Europa":

"Un informe elaborado por cuatro expertos europeos por encargo del Consejo de Ministros ha llegado a la conclusión de que es imposible mantener con 23 lenguas oficiales el mismo sistema de interpretación que se utiliza ahora en 70 reuniones diarias. Aplicar el régimen integral (usar todas las lenguas e interpretarlas en todas las lenguas) requeriría 115 intérpretes y 23 cabinas por reunión, frente a 33 y 11 en la actualidad. Es muy difícil tener salas con 23 cabinas o soportar el coste de tantos intérpretes, pero sobre todo es imposible encontrar o formar a tantos intérpretes que dominen de tres a siete lenguas además de la suya."

3. La Unió Europea ha impulsat una política de comunicació i informació molt basada en recursos d'Internet. Exploreu la pàgina de la UE <http://europa.eu.int> i busqueu informació sobre els elements següents:

- Noms i carteres dels comissaris actuals.
- Organigrama de la Comissió.
- Adreça de la presidència de torn de la Unió europea i principals prioritats de treball que la presidència té establertes.

4. Raoneu i discutiu si creieu que el marc financer actual s'adapta als reptes de la UE en un món globalitzat.

Exercicis d'autoavaluació

De selecció

1. L'Acta Única Europea va establir les novetats següents:

a) Completa el mercat interior, crea competències comunitàries noves (especialment política de cohesió, integració monetària i política exterior) i introdueix diferents canvis institucionals (creació del Tribunal de Primera Instància i ampliació de la votació per majoria qualificada).

b) A més dels anteriors desenvolupa el vessant social amb l'adopció de la Carta Social Europea.

c) Completa el mercat interior, crea competències comunitàries noves (especialment política de cohesió, integració monetària i política exterior) i introdueix diferents canvis institucionals (creació del Tribunal de Justícia i del sistema de pilars, amb dos d'aquests intergovernamentals) i ampliació de la votació per majoria qualificada.

d) Completa el mercat interior, crea competències comunitàries noves (especialment, política de cohesió, integració monetària i política exterior), introdueix diferents canvis institucionals (creació del Tribunal de Primera Instància i ampliació de la votació per majoria qualificada) i presenta el projecte d'Unió Econòmica i Monetària.

2. Quina d'aquestes afirmacions reflecteix millor el funcionament institucional de la Unió Europea:

a) La Comissió proposa les iniciatives comunitàries, que el Consell aprova, mentre que el Parlament Europeu només té competències de tipus consultiu.

b) La Comissió proposa les iniciatives comunitàries, que el Consell aprova, mentre que el Parlament Europeu només té competències de tipus consultiu, a excepció de determinades matèries com ara el pressupost comunitari.

c) La Comissió proposa les iniciatives comunitàries, que el Consell de Ministres aprova, mentre que el Parlament Europeu només té competències de tipus consultiu, a excepció de determinades matèries com ara el pressupost comunitari. El Consell Europeu defineix les grans orientacions polítiques.

d) La Comissió proposa les iniciatives comunitàries, que el Consell de Ministres aprova, mentre que el Parlament Europeu només té competències de tipus consultiu, a excepció de determinades matèries com ara el pressupost comunitari. El Consell Europeu defineix les grans orientacions polítiques. El Tribunal de Justícia garanteix l'aplicació i la interpretació del dret comunitari.

3. Una d'aquestes parelles de funcions/institucions és errònia:

- a) Comissió Europea - dret d'iniciativa.
- b) Consell de Ministres - orientació política general de la Unió.
- c) Banc Central Europeu - gestió de la política monetària.
- d) Parlament Europeu - control i elaboració del pressupost.

4. Els principals recursos propis de la Comunitat són els següents:

- a) Recursos propis tradicionals, drets de duana, recurs IVA i recurs RNB.
- b) Recursos propis tradicionals, recurs IVA i recurs RNB.
- c) Recursos propis tradicionals, recurs IVA i recurs PIB.
- d) Recursos propis tradicionals, recurs IVA, recurs RNB i xec britànic.

5. Les dues principals partides de despeses del pressupost comunitari són les següents:

- a) La gestió sostenible i la UE com a soci global.
- b) La competitivitat i l'administració.
- c) La gestió sostenible i la competitivitat.
- d) La competitivitat i la ciutadania i la seguretat.

Qüestions breus

1. Quines diferències hi ha entre la unió duanera i el mercat comú?
2. Quines són les competències que té atribuïdes el Parlament Europeu?

Solucionari

De selecció

1. a, 2. d, 3. b, 4. b, 5. c.

Qüestions breus

1. La unió duanera és una zona on els països integrants han eliminat els obstacles al comerç de mercaderies i en la qual les mercaderies procedents de països tercers estan subjectes al mateix aranzel amb independència del país de la unió duanera pel qual entrin. El mercat comú és una versió més avançada d'integració, ja que a les característiques de la unió duanera afegeix la lliure circulació de persones, capitals i serveis.

2. Bàsicament, s'encarrega de tres funcions: exerceix el control polític sobre les activitats de la Unió Europea; participa en els procediments legislatius d'acord amb allò que està establert en els tractats; i, finalment, s'encarrega del control i l'elaboració pressupostària.

Bibliografia

Bibliografia bàsica

Galduf, J.M. i altres (2008). *Economía de la Unión Europea* (6a. ed.). Madrid: Civitas.